

The Project Gutenberg eBook of Kulmuja 2: Kuvia elämän varrelta, by Väinö Kataja

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kulmuja 2: Kuvia elämän varrelta

Author: Väinö Kataja

Release date: December 23, 2015 [EBook #50749]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULMUJA 2: KUVIA ELÄMÄN VARRELTA ***

Produced by Tapio Riikonen

KULMUJA II

Kuvia elämän varrelta

Kirj.

VÄINÖ KATAJA

Hämeenlinna, Boman ja Karlsson, 1903.

SISÄLLYS:

Lukijalle.
Maailmalta takaisin.
Syksyinen unelma.
Suuri sielu.

Hallaa pelätessä.
Kuva niityltä.
Karjanäyttelyssä.
Eräs reipas nainen.
Eräs sonniyhdistys.
Mustan Pekan tuvassa.
Unohtunut rakkauteni.
Kaiholaamme.
Erika.

LUKIJALLE

Tämä on kuva omasta elämästäni, tarina, jonka tahtoisin kertoa...

Sillä kohta kai loppunevat nämä ilottomat iltani, kohta yöni aamuksi valkenee, ja kohta kai laulanevat linnut väsyneelle ystävälleen. Siksi tahtoisin kertoa ennen levolle menoa ja muistella hallan tuhotöitä syyskuun raikkaana aamuna.

Kaksi on minulla peltoa, joita viljellessä ikäni on huvennut ja voimani vähentynyt.

Ja halla on viljan vienyt kummastakin.

Toinen peltoni on vankan vaaran kupeella, etelän rinteellä. Siihen näkyy kaukainen, siintävä etelän taivas, lämpimän auerta ja silkkipilviä poutaisina kesäiltoina. Kuokkien kivikkoon peltoni valmistin ja kasasin kivet roukkioiksi. Hauskaa on ollut sitä viljellä. Riemu raikui ilmassa kevätiltoina, kun käen kukkuessa siihen siementä heitin, ja hauskaasti päivä paistoi, kun sirppineni leikkuuseen läksin. Teräistä viljaa siitä olen saanut, ja suuri on iloni ollut talvelle lähtiessä. Ikävöiden aina touon aikaa varroin ja toivoen taas sirppini teroitin, kun elokuun hauskat hämyt Pohjolani päiviä lyhensivät. Vaanihan halla vaaran takana, teroitti veistään ja pani pakkaseksi, mutta jätti koskematta peltoni, ja hyisen hyhmänsä vaaran taakse.

Niin hauskaasti kuluivat eloni päivät ja talvetkin lyhyiltä tuntuivat. Rakas, oma peltoni! Ei hukkaan valunut otsani hiki enkä talven tullen nälkää nähnyt. Sain palkan vaivoistani ja hauskoja muistoja työstäni ...

Toinen peltoni on rinnassani, syvällä sydämen kammiossa. Sitäkin peltoa viljelin yhtä rintaa vaarapeltoni kanssa...

Nyt on halla vienyt viljan kummastakin.

Kun piti syyskuisen päivän oleman niin jäisen jäykkä, niin synkkä ja sydämetön, että molemmat otti!

Yksin sinne vaarapeltoni laitaan kävin, kun muut vielä nukkuivat...

Huurre tarttuu kenkien iltiin ja piennarheinä välkkyä kuin hopea. Kylmän kalseana kohoo aurinko sen vaaran takaa, jonka laidassa peltoni on. Varhainen on aamu, tuuleton ja totinen. Halla on päässyt liikkeelle. Se on hiipinyt yöllä tuolta suolta, vaaran takaa, kulkenut yöllä ihmisten nukkuessa ja päivän noustessa rynnännyt vainiolle. Helppohan sen on kukistaa viljaa, joka odotti vielä muutamia lämpöisiä päiviä...

Ja halla henkii vieläkin. Peltoni tähkissä kimaltelevat jäiset hilseet kuin timantit, kylmän käsi kopeloi joka tähkää ja ottaa viimeisenkin elon kipinän. Ja kun päivä nousee näyttää kuin itkisi peltoni, niinkuin kyynelissään kylpisi...

Ja iltapäivällä keijuu terä jo tyhjänä ja laihana ja sade huuhtoo lopunkin voimaa pois. Olki siinä vielä on pystyssä, mutta siikaset ovat sitkeät kuin nahkanauha ja terä velto ja veretön...

Siinä se meni talven toivo!

Ja iltaa ennen vei halla toivoni myös sydämeni pellostä, kun rakkain unelmani, sinisilmäinen lemmittyäni kuoli pois... kuoli pois niinkuin hallan käsissä verevä peltonikin... Jäin yksin nälkään ja lemmeettä...

Vieläkö toivoisin?

Vieläkö viljelin vaarapeltoani? Alkaisin ahdistaa tuota routaista suota, jossa halla iän kaiken on asunut. Hakisin sen kylmät komerot päivän valoon, että halla muuttaisi ja jättäisirauhaan peltoni...

Mutta millä tyyntyisi sydänparkani, millä mieleni asettuisi?

Uskaltaisinko toivoa, että vielä löytäisin ystäviä, jotka säälien muistelisivat molempia peltojeni, että vielä kerran "kulmuileisin"?

Mitä Sinä arvelet ystäväni?

Ylitornio, syyskuussa 1902.

Väinö Kataja.

MAAILMALTA TAKAISIN

"Sydämen sain särjetyn vaan hältä palkaks toiveitteni raukeevain."

K. Kramsu.

I

Pekka oli kääntynyt takaisin. Hän sanoi syyksi useampia kiireellisiä asioita, jätti hyvästi ja erosi meistä syrjäkadulle.

Me jatkoimme matkaa kahden.

Sähkövalo valaisi katuja, jotka nyt olivat melkein autioina. Joku kulkija tuli silloin tällöin vastaamme.

Käytävä oli kuiva ja sileä, ilma tyyni ja lämmin. Syyskuun ilta tuntui kuin kesäillalta.

Sanoisinko? Uskaltaisinko?

Sydän löi rajusti rinnassa, ruumis vapisi, pyörrytti ja hurjistutti.

Mutta jos hän nauraa tunteilleni? Hän on varmaan saanut kuulla tämäntapaisia tunnustuksia ennenkin...

Uskaltaisinko?

Mitä riehut, sydänraukkani, tuskissasi valitat ja voihkit! Tyydy entiseen, autioon yksinäisyyteesi, kärsi yksin ja ole kaikkea vailla!

Mutta se ei tyyntynyt, sen lyönnit taajenevat, käyvät yhä rajummiksi, ja olen kuulevinani sen valittavan kiljunnan.

Mutta jos hän on jo ennen antanut lupauksensa, vannonut valansa ja elää nyt onnellista elämää?

Minun täytyy ottaa vastaan sekin lyönti. Ja vaikka minä en enää kestä sitä, otan minä sen sittenkin. Minun sydämeni ei ole kuin muiden. Se on niin monesti kärsinyt, sitä on niin paljon piesty, ettei se enää tunne vastuksien suuruutta.

Miksi siis epäilisin?

"Te olette niin harvasanainen tänä iltana", sanoi hän.

Heräsin haaveistani ja virkoin:

"Niin, niin. Suokaa anteeksi. Olen niin hajamielinen. Te matkustatte pian?"

"Tällä viikolla. Lääkärin määräyksen mukaan minun pitää jo lopulla tätä kuuta olla Sveitsissä."

"Lienee hauska matkustaa, nähdä outoja maita ja outoja kansoja! Se on ollut minunkin suurin heikkouteni, että aina olen halunnut nähdä vieraita maita."

"Sitä ei voi sanoa heikkoudeksi. Se on kunkin luonnollinen halu, jota eri ihmiset tuntevat eri tavalla. Minä puolestani en enää tahtoisi kotinurkilta siirtyä. Kun lisäksi tiedän, minkätähden nyt matkustan, tuntuu eroni kovin katkeralta. Mielelläni jäisin tänne talveksi. Talvi on kuitenkin sanomattoman hauska täällä: palttinanvalkoinen lumi, pimeinä iltoina revontulet, ja ennen kaikkea pakkashanki-aamut kevättalvella. Kyllä täällä sentään on ihanaakin täällä Pohjolassa."

"Niin, ja huurteinen metsä kuutamoyönä, kun tie vie laaksosta mäelle ja viitoitetun järven poikki omaan kotiin vuoren kupeelle. Kulkunen helisee, tiuku pauhaa, lumi narisee. Hevonen on hyvä ja menevä, sen harja hulmuu korkean luokin alla, ja pelästyen menoa lentää paleleva riekko yli tien."

"Niin juuri! Voi, voi, kyllä se sentään olisi hauskaa. Muistan minä semmoisen kuutamoyön."

"Minä olen aina rakastanut semmoista yötä ja semmoista matkaa. Minusta tuntuu siltä, että semmoisen yön puhtauden pitäisi vaikuttaa tenhovoimallaan sinnekin, mihin rakkaus ei ennen ole tietänsä löytänyt... Kuinka minä poikasena kerran sepitin tarinan kahdesta onnellisesta nuoresta, jotka tuommoisena kuutamoyönä matkustivat halki synkän salon, poikki monen järven, yli vuorten ja mäkien sen pienen järven rannalle, jossa oli heidän oma punainen kotinsa pitkään petäjain keskellä."

"Niinkö? Ja kuinka kävi?"

"Mistä he tulivat, sitä en tiennyt, enkä tuntenut heidän elämäänsä. Ja kuinka heidän kävi, sitä en ajatellut. Se oli nuorukaisen tunteen luoma kuva siitä, mitä itse ajatteli ja tunsin."

"Mutta se oli kaunis ajatus. Miksette ole sille kehittänyt suurempaa muotoa?"

"Minä en kykene."

"Sitä minä en usko. Joka kerran tuntee niin kuin te tunnette, luonnon ovet aina avoinna, sininen taivas pään päällä ja lämmin rakkaus maahansa... miksei se kykenisi?"

"Niin on, etten kykene."

"Mutta sanomalehtimiehenä te olette etevä!"

"Se on aivan eri ala. Eihän se minua miellytä ollenkaan. Sillä alalla en olekaan muutoin kuin leivän tähden."

Minä en huomannut, että olimme kulkeneet ohi hänen kotinsa, tulleet takaisin, ja pian taas olimme hänen kotinsa kohdalla.

Enkä vieläkään ollut sitä hänelle sanonut.

Mutta nyt sen piti tapahtua.

Ja kummallisen levollisesti minä sain sen sanotuksi, muutamin lyhyin sanoin...

Näin hänen kasvonsa ja siniset sielukkaat silmänsä. Vaalea palmikko riippui rennosti yli olkapään, ja sinisestä silkkinauhasta, jolla se oli silmukkaan solmittu, tuoksui ranskalainen hajuvesi...

Palmikko kiepsahti olan taakse, silmiin ilmausi omituinen hehku, ja poskille levisi puna.

Minä seisoin kuin jäätyneenä, kuulin hänen puhuvan, kehoittavan vielä pyrkimään.

Sitten, sitten. Sitten vasta!

Se erämaa, jonka laitaan olin lapsena jätetty, se oli taivallettu vasta puoliväliin. Pääsisinkö koskaan tuonne maannenaan, jonka korkeat kuuset kaukaa häämöittivät?

Pääsisinkö?

* * * * *

Asuntoni on siisti ja valoisa, ja minä olen alkanut tätä huonetta rakastaa kuin kotiani. Mutta tähän huoneeseen eivät ulotukaan muistot siltä onnettomalta ajalta, jolloin humalassa palasin öisin pahoilta

teiltäni.

Tämä asuntoni ei tiedä kertoa muusta kuin yksinäisen miehen töistä ja kuluttavasta ikävästä.

Ja kun olen virittänyt tulen, istun tälle tutulle tuolilleni ja alan ajatuksissa vaeltaa läpi kaikki ne hetket, joina olen hänen seurassaan ollut... Ilta illalta, kerta kerralta, kunnes olen tämän illan tapahtumassa.

Pekka, toverini, oli arvannut salaiset ajatukseni. Hän oli aina hommannut niin, että "sattumalta" osuimme yhtäkaa Pekan kotiin, jossa hänen ystävällinen äitinsä ja herttainen sisarensa kohtelivat minua kuin perheen jäsentä.

Kuinka tarkkaan muistan sen viimekesäisen illan, jolloin hänet ensi kerran tapasin.

"Herra Urho Petäjävaara ja neiti Alice Mäki", esitteli Pekka.

Hänen kätensä oli sievä ja lämmin ja pukunsa kaikkein uusinta ja hienointa.

"Petäjävaara... sepä on vankka nimi, vankka niinkuin te itsekin", sanoi hän sitten illemmalla, kun olimme tutustuneet.

Tarkastelin häntä koko illan. Hänessä oli kuva ensi lempeni ihanteesta, ja tunsin mieleni rauhan olevan poissa...

Alkukesästä tapasin hänet usein Pekan kotona, kävelypaikoilla kaupungin puistossa; välisti kuulin hänen käyneen purjehtimassa Pekan ja hänen sisarensa kanssa kaukana merellä. Kerran he tahtoivat minuakin mukaansa, mutta minä kieltäysin.

Näytti siltä kuin alkaisi tuulla, ja meri kävi jo vaahtopäinä.

"Oletteko arka? Pelkäätekö?"

"En. Mutta olen huono merimies, maalla on vakaisempaa. Jättäkää tekin retkenne huomiseen."

Sillä kertaa he eivät menneet, ja varma hukkuminen heidät olisikin silloin kohdannut. Sillä tuuli kiihtyi hirmumyrskyksi.

Kun seuraavan kerran kohtasin hänet Pekan kotona, sanoi hän:

"Te näyttekkin olevan ilmantietäjä. Varmaan olisimme hukkuneet kaikki, jos silloin läksimme purjehtimaan."

Hän oli muuttanut maalle ja palasi sieltä vasta syyskuun alussa.

Minun päiväni olivat pitkän pitkiä ja ikäviä. Sillä Pekkakin oli saanut virkalomaa ja mennyt hänkin jaloittelemaan kauas sydänmaalle.

Minun piti vain olla pirteänä, keksiä hauskaa ja helposti sulavaa lukemista "Väinämöiseen", jonka aputoimittaja olin. Kesäisin täytyi minun hoitaa lehteä yksin.

Ikävinä hetkinä kirjoittelin lyhyitä juttuja novelliosastoon, kyhäsin kokoon luonnonkuvauksia syntymäkotini ympäristöltä ja välisti päästin näkyviin alakuloisen mieleni synkän pohjan. Nuo pienet palat herättivät lukijoissa huomiota. Sanottiin, että niissä oli tunnetta ja ääretöntä tuskaa, alakuloista riemua ja epätoivoisen valituksia. Muuan pieni palanen, jonka nimi oli "Syksyinen mieleni", kavalsi minut. Usea oli luullut huomanneensa, että olin hurjasti, onnettomasti, toivottomasti rakastunut.

Syyskuun alussa saapuivat kaikki maalta. Koulut avattiin, ja tuntui kuin raitis tunturituuli olisi puhaltanut ikävään kaupunkiin ja ne, jotka palasivat jokien ja järvien rannoilta, olisivat muassaan tuoneet uutta elämän intoa ja kauniita ajatuksia.

Pekka toi ensimmäiset terveiset. Hän oli ahavoittunut ja loisti ilosta ja hyvinvoinnista. Parta oli ollut ajamatta koko kesän ja tukka venyi pitkänä.

Muutamassa minuutissa hän teki selkoa kesän kulusta. Hauskaa oli ollut. Neiti Mäki oli ollut vallan ihastunut luontoon.

"Mutta sinne sydänmaankin pitääjääseen ne osasivat", sanoi hän.

"Kutka ne?"

"Kosijat tietysti. Enkö sinulle kertonut, että sisareni ja neiti Mäki asuivat samassa talossa tai

oikeammin mökissä?"

"Sanoit, sanoit — —"

"No niin. Hänellehän niitä ilmausi kosijoita, hyviä ja huonoja. Raha se on poikaa. Mutta miksi sinä kalpenet? Ja kuinka sinä olet veltto!"

"Elähän huoli, minua väsyttää vain."

"Niin, niin, kyllä minä ymmärrän. Elä huoli! Kaikki kosijat saivat mennä samoja polkuja takaisin, joita olivat tulleetkin. Mutta enhän muista sanoakaan sinulle! Neiti Mäki on koko kesän lukenut 'Väinämöistä'. Mitä siitä arvelet? Minulla on omat ajatukseni. Seiso kannalasi! Olethan sinä pitkä ja pulska nuori mies..."

"Heitä helkkarissa!"

"Ja neiti Mäki on kai omituinen yhdessä niinkuin toisessakin. Eikö sekin ole kummallista, että hän luulee kaikkien häntä rakastelevan rahojen takia?"

Pekka puhui sitten puuta heinää ja kutsui minut kotiinsa tuliaisille.

Me istuimme salissa. Kahvipöytä oli katettu, ja kukin kertoi muistojaan maalta.

Silloin kuulin sisaren menevän eteiseen, jonka kello kilisi.

Sieltä alkoi kuulua vilkasta puhelua ja naurua. Mutta samalla erotin, että sisar sanoi surullisella äänellä: "Kuinka ikävää, kuinka surullista!" Se oli hän. "Kas, täälläpä teidät tapaankin! Monet tuhannet kiitokset sievistä novelleistanne. 'Väinämöinen' on Hannalla ja minulla ollut ainoana kirjallisuutena siellä maalla."

Kumarsin, hämmästyin ja sopersin jotakin.

"Täällä on varmaan ollut ikävää?" kysyi hän, ja minä olin huomaavinani, että hänen äänessään oli osanottavaisuutta ja ikäänkuin lohdutusta.

"Hyvin kuivaa ja yksitoikkoista."

Siitä sitten jatkui keskustelua. Hänkin kertoi kesäisiä muistojaan ja välisti Hannan kanssa nauroi niille vehkeille, joita he siellä maalla olivat tehneet. Mutta etenkin hän oli innostunut luontoon.

"En minä ikinä olisi uskonut, että Suomen kesä voisi olla niin ihana. Menneen kesän vietin Florensissa, mutta minulla ei ole sieltä hauskeempia muistoja kuin tuolta sydänmaaltakaan."

"Mutta viettäisittepä kesää minun syntymäseudullani, sitten vasta oppisitte oikein nauttimaan kesäyöstä ja suurenmoisesta luonnosta. Mahtava leveä joki, joka koskisena laskee tuntureilta, korkeiden vuorien välistä luikerrellen; viheriäiset louhikkosaaret, ja kallioisilla rannoilla pitkää petäjikköä ja partaista kuusta! Tullapa jokea alas kesäyönä, kun valoa tulvii vuorien lomitse ja aurinko hetkeksi katoaa jonkin korkeamman kukkulan taa, silloin tuntuu kuin eläisi valon iäisessä maassa, jossa hyvät henget keveästi liikkuvat, puhaltuen yön suloon lempeää rakkauttaan..."

"Olenhan kuullut useiden kiittävän kesäyön kirkkautta. Jos ensi kesänä johonkin matkustan, on ensi matkani kauas Pohjolaan." — — —

Pekka, Hanna ja minä lähdemme häntä saattamaan.

Hänen kotinsa on kaupungin rannassa, vanhanaikuinen puutalo, jossa hänen isävainajansa kaupallaan kokosi rikkautensa. Mutta puodin portaat ovat nyt poissa, ja entisestä puodista on tehty salonki.

Hyvästiä jättäessä puserran hänen kättään tavallista lujemmin...

Kun palasimme, sain kuulla, että hän jälleen aikoi äitinsä kanssa matkustaa ulkomaille, parantuaakseen alkavasta keuhkotaudista.

"Sitäpä minä en koskaan olisi uskonut, että hänellä on keuhkotauti", sanoin minä Hannalle.

"En minäkään sitä uskoisi, mutta viime vuodenkin hän oli ulkomailta terveytensä takia. Hän palasi vasta keväällä, kuten muistat", selitti Hanna.

"Miksen minä sitä muistaisi. Vai ulkomaille taas! Onnellinen se, joka pääsee kotinurkkia ulommas katsomaan."

"Mutta hän ei ensinkään haluaisi matkustaa. Hän viihtyisi mieluummin kotikylässään. Mutta lääkärit ovat niin määränneet, ja hänen äitinsä tahto on, että lääkäreiden määräyksiä noudatetaan", sanoi Hanna.

* * * * *

Senkin jälkeen olen hänet usein tavannut, ja me olemme kuin tietämättä lähestyneet toisiamme.

Minä olin jo kauan päättänyt, että sanon sen hänelle, ennenkuin hän matkustaa pois. Minun on helpompi elääkseni, vastatkoon mitä tahansa.

Ja nyt olen sen sanonut, nyt olen kuullut tuomioni...

Ajatuksia polttaa, sydän lyö rajusti, lamppu palaa ynisten ja minä soudan tuolissani hermostuneesti...

Mitä hän vastasikaan?

"Jos teissä on kykyä, niinkuin luulen, niin julkaiskaa teos, jolle annetaan arvoa; sitten vasta olen teidän, mutta sitten kokonaan kuolemaan asti."

"Mutta minä en siihen pysty."

"Te pystytte. Heti kun annatte tiedon, että olette onnistunut, heti on vastaukseni valmis."

Ja hänen puserrettuaan rohkaisevasti kättäni me erosimme. — — —

Koetan nukkua, mutta unta ei tule, mieli palaa kuin tulen liekissä, sydäntä polttaa hehkuva hiillos.

Mistä aloittaa kertomus? Mikä aineeksi ottaa?

Etevät kirjailijat, joiden nimi oli tuttu koko maalle, olivat käsitelleet kansan elämää jo niin monelta puolelta, että siihen ei enää ollut mielestäni lisättävää. Ja muita aiheita en niinkään pystyisi kuvaamaan.

Miksen ollut ennen koettanut kyhätä pitempää kertomusta? Ehkä olisin minäkin onnistunut yhtä hyvin kuin moni muu vasta-alkaja? Eiväthän ne olleet hyvinkään häävejä nekään kirjat, joita viime keväänä ilmestyi. Nuorten kirjailijain esikoisia. Mutta ne olivat kuitenkin saaneet kustantajia. Tottapa niissä oli jotakin uutta ja alkuperäistä, jota en ollut huomannut.

Mutta jos ottaisin kuvatakseni kappaleen omasta elämästäni? Siinä kuitenkin oli elämän armotonta totuutta, syviä lankeemuksia ja vähitellen saavutettuja voittoja synnin orjuudesta. Mutta rakkautta puuttuisi.

Taikka jos muistoissani eläisin lapsuuteni ajan, kertoisin kotini ja onnellisen oloni siellä, kuvaisin tutun kylän vuoren kyljessä, kylän ympärillä pelot, korkean jokitörmän ja kuohuvat kosket?

Minun *täytyy* yrittää. Minua odottaa ääretön palkinto, varma elämän onni ja suloinen impeni.

Eiköhän löytyisi vielä tuon tylsyneen sydämen kammioista käyttämättömiä voimia? Minun pitää kaivaa ne esille, käyttää työhön jok'ikinen voiman kipinä. Minä en vielä saa sortua!

Yö kuluu kuumissa ajatuksissa, rasittavassa tuskassa ja epätoivossa.

Aamun valjetessa tuli Pekka puheilleni. Askeleista jo tunsin hänet, kun hän meluten aukaisi oven.

"Terve taas! Toivonpa, että olet nukkunut hyvin ja nähnyt hauskoja unia?"

"Ei juuri, hyvä veli."

"Miten kävi? Puhuitko mitään? Ellet ole nyt sanonut, olet suurin narri maailmassa. Hän rakastaa sinua, siitä olen varma. Puhu, selitä, veikkonen! Olisinpa minä sinun sijallasi, kyllä minä näyttäisin."

"Ei hän ole niinkään voitettavissa kuin näyt luulevan."

"Selitä! Mitä tapahtui?"

Minun täytyi Pekalle selittää, mitä neiti Mäen kanssa olimme puhelleet, sitten kun Pekka erkani, selittää viimeiseen asti.

"Enkö minä sitä sanonut, että hänellä on omat, omituiset vaatimuksensa. Mutta vähät siitä! Sinulle ei ole kuin kuukauden työ, niin sinulla on kaunokirjallinen teos valmiina, ja silloin sinä olet onnen poika! Sellainen tyttö ja sellaiset rahat! Sinä saat elää herrain elämää ja matkustaa maita ja mantereita! Vai pani konna sellaiset ehdot! Jotakin sinne päin minäkin olin ajatellut hänen vaativan. Hän on ylpeä, näetkös! Siksi ne eivät nämä tämän kaupungin herrat häntä miellytä. Vaikka onhan niissä siistejäkin

miehiä sentään. Et usko, kuinka saakelin sukkela hän on pilkkaamaan kaikkia niitä, joilla naama punottaa hyvinvoinnista, jotka juovat tuutinkinsa, syövät hyvin ja kantavat ihravatsaa! Juopot ovat hänen kauhistuksensa, mutta niissäkin, jotka harvoin maistelevat, on vain harvoja, joita hän pitää miehinä... Elä puhu mitään... kyllä hän on senkin saanut tietää, että sinäkin olet ollut ryyppymies, mutta tietää hän senkin, milloin olet parantanut elämäsi... Ei hän minullekaan anna komplimangeja! Sanoo minua henkilöksi, joka ei tunne kuin oman persoonansa hyvinvoinnin ja elää hauskoissa unelmissa, että vatsa kasvaa pyöreäksi virkavatsaksi ja..."

"Sinä olet epäilemättä ottanut hyviä aamuryyppyjä tänne lähtiessäsi."

"En yhtään. Mutta minusta tuntuisi niin hyvältä, että sinäkin tulisit iloisemmaksi ja että sinun kävisi hyvin. Olet niin alakuloinen ja synkkä. Mutta tänä iltana hän tulee meille, tule sinäkin vielä!"

"Jospa tulisin. Nyt minun suruni, Pekka parka, vasta alkaakin."

Pekalle uskon salaisuuteni ja tunteeni. Hänelle on niin turvallista puhua. Hän käsittää niin hyvin, mitä tunnen, vaikka hymyilee leveästi joutavuuksilleni. Hänen takanaan ovat salaisuudet niinkuin suuressa eloitassa, jonka jyrkä ovi väännetään lukkoon raskaalla rauta-avaimella. Hänen leveä suunsa ja pitkä, musta partansa ovat minusta kuin avoin aitta, johon turvallisesti saa kalleutensa kätkeä. Mutta kun aitan ovi sulkeutuu, on se luja kuin kalliion kiiltävä kylki.

Illalla siistin pukuni ja vilkaisen kuvastimeen. Ei näy kasvoissani mitään, mikä ilmaisisi älyä. Mutta jos tunne olisi niin väkevä, että se voimistaisi järkeä!

Olen kalpea ja unisen näköinen, ja katse on väsynyt ja tylsä.

Vielä kerran siis häntä näkemään, sanomaan hyvästit!

Pekka on siirtynyt salista, äiti hääää keittiössä, ja Hannallekin tulee jokin asia poistua.

Me jäämme kahden, me sinutellemme toisiamme. Hän on levollinen, rakastettava, mutta samalla on hänessä jotakin selittämätöntä ylpeyttä, voimaa, jolla hän hallitsee tunteensa. Mutta jos hän rakastaisi niinkuin minä, ei hän kykenisi olemaan noin levollinen. Hänen silmissään on kummallinen, outo ilme, jota en ennen ole huomannut. Näyttää kuin hänen silmäteränsä tähtäisi suoraan sydämeeni tulisesti ja nuhtelevasti, mutta samassa silmänräpäyksessä se ilme muuttuu lempeäksi ja herttaiseksi, palmikko keikahtaa olan yli ja ohimolle, korvan viereen pujahtaa kihara.

"Niinkö todellakin?" kysyn minä.

"Niin. Äitini puolella on paljon keuhkotautisia, ja sieltä kai se koituu minullekin. Isäni oli vankka ja terve kuin kanto. Muuten minä en itse tunne mitään taudistani, ja minusta tuntuu kuin äiti ja lääkärit olisivat väärässä."

"Niin minäkin uskon."

Mutta hän huomaa sen sanomattoman tuskan, joka minua vaivaa, ja lohduttaakseen hän sanoo:

"Hyvä poika! Olen sen jo huomannut sinusta ennenkuin muutimme maalle. Sinä olet huono salaamaan tunteitasi. Luuletko, etten joka rivillä nähnyt sinua, kun luin 'Väinämöisestä' lastujasi. Minä ajattelin: voi sitä raukkaa, hän rakastaa minua niin... että minun täytyi heltyä..."

"Rakastatko minua tämmöisenä?"

"Sinä tiedät, että olen ylpeä, se on perintö isävainajaltani. Minä en sinussa mitään moiti. Olethan uljas nuori mies, ja edessäsi on vielä tulevaisuus. Sinua pidetään etevänä, sen olen kuullut. Mutta pystytkö luomaan jotakin kokonaista kuvaa, elävää ja luontevaa? Jos sen teet, niin minä olen sinun... sinun yksin. Silloin rakastan sinua enemmän kuin koskaan olet voinut aavistakaan. Mutta nyt sen ymmärrät: minun ystäväni tulee olla vähän enemmän tunnettu, nerokas, elegantti ja rakastettava. — Sinusta tulee ihanteeni, jos itse tahdot."

Hän puhuu lämpimästi, ja hänen sielukkaat silmänsä loistavat viehkeästi ja kiehtovat, huumaavat minut salaperäisellä loistollaan.

"Mutta jos arvostelu moittii teostani, jos en saa ainoatakaan puolelleni?"

"Mutta jos minä arvostelen hyvin, voit luottaa minun ystävyteeni."

Tunnen oudon voiman salamana lentävän povessani, paisuen ja leviten olemukseni läpi. Niinkuin onnen ovet näkisin avoinna sanon siihen:

"Minä koetan. Jumala, joka tuntee tuskani, auttaa minua. Puolen vuoden kuluttua on minulla varma tieto..."

"Tulen heti luoksesi... heti kun kuulen, että olet saanut teoksellesi kustantajan."

"Mutta muutoin et?"

"En. Minä rakastan sinua niin paljon, että tahtoisin sinut semmoiseksi kuin olen ihanteeni kuvitellut. En kärsi, että minulle sanotaan: raha teki miehen sokeaksi."

"Sinä kunnan tyttö! Sinä kutkutat kunnianhimoani, mutta määrääät minut samalla suurimpaan epätoivon tuskaan."

"Suorita työsi pian, ja sinun tuskasi ja minun ikäväni loppuvat samalla. Meille aukenee silloin uusi, ihana elämä, jonka suloa emme kumpikaan vielä käsitä."

Minut valtaa outo tunne. Alkaa hämärtää silmissä, ja raukaisevana viettinä kulkee läpi olemukseni hurja rohkeus. Tempaan hänet luokseni... ja puserran hänet tätä onnetonta, rajua rintaani vasten epätoivoisen hätäilevällä hellyydellä. — — —

Hän on istunut pianon luo ja puhelee Hannan kanssa. Pekka polttelee sikaariaan keinutuolissa ja minä istun niin, että voin nähdä sivultapäin hänen kasvonsa ja pitkän palmikon, jonka tupsu on valunut rinnalle.

"Soita vielä kerran! Soita sitä samaa..."

Hän soittaa. Se on surullinen valssi, ja minusta tuntuu kuin sävel painuisi luihin ja ytimiin. Mutta soittaessaan ei hänkään salaa sitä, mitä tuntee, ja siksi hänen soittonsa on kuin eksymättömän lemмен ikuinen aamulaulu. Hänen kasvonsa loistavat, silmissä palaa hehkuvan sielun ilme, ja näyttää kuin vartalo värähtelisi...

Jos saisi vielä kerran sulkea hänet syliinsä, ainoan kerran ja sitten kuolla! Minä luopuisin mielelläni elämästäni... olisinhan saanut rakastaa häntä. Mitä sitten, jos loppu tulisikin niin pian...

Jos saisi istua tuohon hänen vierelleen ja kertoa kaikki ja kietoa kätensä hänen kaulaansa...

Mutta hän on kerran sanonut sanansa, ja vaikka näyttää siltä, että hän soittaessaan heltyy, lämpenee ja sortuu tunteeseensa, ei hän muuta sitä vastausta, jonka on minulle antanut.

Mutta jos saisin laskea pääni hänen syliinsä, itkeä siinä ja vielä kerran pyytää... Me pakenisimme täältä pois, eikä meidän onnestamme kukaan mitään tietäisi... Mutta hän ei sittenkään armahtaisi minua... minun piti vielä muuttua, jalostua, uudistua...

Jos nyt lähenisin häntä hiljaa takaapäin, suutelisin otsalle ja sanoisin: ystäväni, elä jätä minua! jos sen tekisin, pitäisi hän sen heikkoutenani, jota ei antaisi anteeksi...

Parempi onkin, että hän saa tuossa soittaa rauhassa... hänen jokainen pieninkin piirteensä syöpyy mieleen ja kuva uppoaa sydämen syvyyteen, sinne asti, jonne ei vielä mikään muu tunne ole tietä löytänyt...

II

Veljeltäni, joka oli isäntänä lapsuuteni kodissa, sain kirjeen ja tietoja syntymäseudultani. Vähän väliä hän muisti minua, tuo kunnan veli, joka paljon vaivoja kärsittyään on päässyt huolettomaan, rauhalliseen asemaan. Ja vaikka meidän tiemme ovat kulkeneet niin eri tavalla ja kummankin kehitys niin eri alalla, on keskenämme aina vallinnut veljellinen, vilpitön rakkaus. Hänellä on nyt oma perhe, oma talo ja oma karja. Koko kirje on niin tyytyväistä mieltä täynnä, että tunnen melkein kuin kateutta. Sato on ollut hyvä, heinävuosi erinomainen, ja hän on lisännyt karjaa.

'Jos sinäkin vielä kerran haluaisit käydä täällä', kirjoittaa Matti, 'niin olet tervetullut, oli yö tai päivä, kesä tai talvi. Me muistamme sinua usein, ja vaimoni tiedustelee, joko olet nainut. Vankempi sinä olisit ollut talon mieheksi ja terveempi kuin minä, mutta isävainaja sanoi sinua teräväpäisemmäksi ja siksi sinut pantiin kouluun. Kyllä minäkin nyt tulen toimeen. Meillä on jo rahaa pankissakin ja säästäen saamme lisää. Karjallamme on ollut erinomainen onni, ja pellot ovat nyt mainiossa kunnossa. Ei minulta ole tullut puita istutetuksi niinkuin halusit, mutta se sinun pihlajasi on paljon kasvanut, se ulottuu yli räystäään. Nyt se on marjoista punaisena. Iloista on lähteä talvelle, kun aitta on täynnä. Tule tulevana kesänä meille. Minä korjautan ullakkokamarin sinua varten. Meiltä kaikilta paljon terveisiä. Muista joskus

meitäkin.

Sinua aina muistava veljesi

Matti Petäjävaara.'

Kirjoitan heti vastauksen, iloitsen heidän onnestaan ja siitä, että he ovat saaneet viljavan vuoden. Matille panen ristositeenä kirjan "Tuomaskuonan käyttämisestä".

He eivät aavista siellä kotona, missä tuskassa minä täällä olen. Voin hyvin kuvitella heidän elämäänsä näin syksyllä. Aamulla Matti herättää väen riiheen ja menee itse ruunallaan kyntämään. Emäntä toimittaa einettä. Päivä on kirkas, puissa näkyy jo kellertäviä lehtiä. Lampaat on laskettu vainiolle, ja navetan edessä seisoo paimenpoika eväsmytty kainalossa, odottaen lehmien uloslaskuaikaa.

Riihestä tultua saunotaan. Matti on kylän saunasankari. Lavalta alkaa väki vähetä, kun Matti alkaa huutaa löylyä, ja pahoin kirkuen pakenevat naiset saunan vierustalle.

Illalliseksi on ohrapuuroa ja rieskamaitoa.

Matti käy ennen maatapanoan vilkaisemassa naurismaahansa, että näkyykö varkaita.

Se on rauhallista, iloista, onnellista ja tyytyväistä elämää. Ja niin vapaata!

* * * * *

Olen alkanut kirjoittaa. Olen päässyt käsiksi aiheeseen, ja minusta tuntuu, että onnistun. Päivät kuluvat toimistossa, mutta illoilla myöhään istun työni ääreen ja varhain aamulla taas jatkan. Vähän väliä minut kuitenkin valtaa epätoivo. Kaikki mitä olen kirjoittanut näyttää niin tylsältä ja ennen sanotulta, ja vaikka mietin ja ponnistelen, koettaen kuvata niin, että luonteet olisivat selvät, tuntuvat ne kuitenkin kummallisilta. Mutta minä pyyhin pois ja aloitan uudelleen...

Ainoa, joka tietää mitä hommailen, on Pekka. Hanna ei ole saanut tietää mitään. Pekka on viisaasti salannut kaikki, eikä sisar aavista minun toimiani.

Pekka pistäytyy usein luonani, samoin minä Pekan kotona, niinkuin ennenkin.

Eräänä iltana tulee Pekka taas luokseni. Hän on hyvällä tuulella niinkuin tavallisesti.

"Sinulle lämpimiä terveisiä! Sisareni sai juuri vasta kirjeen Alicelta. He ovat onnellisesti päässeet matkansa perille. Hän ikävöi Suomeen takaisin, sanoo siellä alkaneensa tuntea pistoksia rinnassaan."

"Kiitos, kiitos!"

"Pian kai sinäkin saat häneltä tietoja. Kuinka paljon olet jo kirjoittanut? Täällähän on paksulta kuin pöytäkirjoja. Joutuisa kynämies sinä näytkin olevan. Luepas minulle taas mitä olet kirjoittanut."

Joka kerta, kun Pekka käy luonani, hän vaatii minua lukemaan kyhäyksiäni. Kunpa vain muutkin arvostelisivat siihen suuntaan kuin Pekka! Hänen mielestään se on erinomaista.

"Ole varma siitä, että sinun on helppo saada kustantaja. Tuolla tavalla eivät muut vielä ole kirjoittaneet!"

Hän tahtoo lohduttaa minua, että voimani pysyisivät pirteinä ja ettei mieleni lannistuisi, tuo kunnan toveri.

"Ennen joulua voit jo lähettää tuon kustantajalle."

"Minä koetan."

Päivät menevät, kertomus kasvaa, sivu liittyy sivuun, arkki arkkiin. Pekka käy luonani harva se ilta. Joka kerta hänellä on lohduttavia sanoja: hän kehoittaa, kiittää ja ylistää.

Mutta *häneltä* ei kuulu kirjettä.

Pimeinä öinä, kun ei tule unta, on elämäni ikävää ja tuskallista. Tuntuu siltä, että kaikki se tuleva onni, jota ajattelen ja jonka saavuttamiseksi työskentelen, käy yhä epävarmemmaksi, muuttuu uneksi ja utukuvaksi. Olisinko minä ansainnutkaan sellaista iloa? Ja jos se toteutuisi... miltä tuntuisikaan elämä?

Melkein pyörryttää, kun ajattelen sitä todeksi, mikä nyt kuvana ajatuksissa pyörii, mutta on kuin kaukainen kuiske sanoisi sen mahdottomaksi ja tuntematon voima olisi tielläni pidättämässä.

Ja vaikka kokoan kaikki voimani ja tuskissani päätän, että sen täytyy onnistua, valtaa mieleni aina lopuksi se pelonsekainen tunne, joka sydäntä kaihon edellä tärisyttää.

Miksi hän ei lähetä edes riviä lohdutukseksi, vai eikö hän arvaa kärsimykseni tuskaa? Vai voiko hän tuntea ja aavistaa, kuinka ääretön minun lempeni on!

Mutta eräänä päivänä saan kirjeen. Siinä on ulkomaan postileima, kuori hieno ja osoitteessa reipasta käsiälää... Se on häneltä...

Kädet vapisevat, ja sydän lyö niin rajusti, että tuntuu kuin rinta halkeaisi...

Siinä on valokuva ja vaalea hiuskihara. Kuva on onnistunut erinomaisen hyvin. Silmissä on tuo omituinen ilme, jota ei voi selittää, sillä samalla kun siinä näyttää olevan tulista tunnetta, voisi sitä pitää ylpeän sielun hehkuna.

Kasvot ovat samat herttaiset, vähän laihemmat, mutta niin kumman hienot ja suloiset...

Hiukset ovat kutriset ja kammattut uuteen muotiin...

Ja kirje!

"— — — Olen säästänyt kirjettäni, että ehdin saada mukaan valokuvan, jonka varmasti lupasin. Olen laihtunut ja tunnen kipuja rinnassa, mutta luultavasti pian paranen tuosta vähäisestä viasta. Kuinka ikävöin täältä takaisin! Kuinka työsi menestyy?" — —

Tästä puoleen käy työni vielä paremmin. Kirjoitan siitä hänelle ja kerron lyhyesti kertomuksen sisällön...

Unissani näen hänet usein. Minulle tulee silloin aina hillitön halu saada pusertaa häntä sydäntäni vasten, että sen autio tyhjiys saisi kerran täytensä ja se kuluttava kaiho, joka imi mehun sielusta, saisi lohdutuksen.

Kerran olin hänen kanssaan veneellä soutelemassa. Oli kesäyö. Joki oli vanha tuttu minulle, kaukaiset kukkulat ystäviäni. Me soudimme poikki joen toiselle rannalle, josta kallionkylki nousi suorana ylös. Saarista tuoksui heinäin haju, ja lämmin usva levisi laaksoihin. Minä kerroin hänelle koko elämäni tarinan, näytin kotini vuoren kupeella ja sanoin, kuinka sanomattomasti häntä rakastan... Mutta äkkiä hän katosi venheen perästä... ja vuoren laidasta alkoi kuulua hänen soittonsa... Soudin sitä soittoa kohden, mutta kuta lujemmasti vedin, sitä edemmäksi soitto pakeni, ja minä heräsin tuskalliseen huutooni...

Toisella kerralla olimme Repojärven rannalla syntymäkylässäni. Siinä oli uusi punainen pirtti kumpulalla pitkäin petäjäin keskellä ja alempana notkossa sauna. Se oli meidän kotimme. Meillä oli peltoja järven rantaan asti ja niittyä ahteen takana korvessa. Saunan ovesta työntyi paksu savu. Me istuimme pirtin edustalla, ja minä kerroin hänelle kuluttavasta ikävästäni ja pitkistä hetkistä, joina olin häntä odottanut. Mutta äkkiä hän katosi viereltäni ja minä juoksin hänen jäljessään ja heräsin.

Päivällä olen hajamielinen ja usein saan esimieheltäni nuhteita huolettomasta työstäni. Mutta minä en mitään voi, sillä minusta tuntuu, että minussa ei enää ole entistä voimaa ja miehuutta.

Puolipimeinä talvipäivinä johtuu usein mieleeni, että olen väärällä uralla. Tuntuu siltä, että jos olisin siellä kotikylässä, olisi Repojärven rannalla tupa ja peltotilkkuja ympärillä. Talvipäivät hiihtelisin metsissä ja kesäisin viljelin peltojeni ja raivaisin korpeen niittyjä. Siinä kuluisivat vuodet vanhuuteeni asti.

Mutta toiselta puolen tuntui kateutta niitä tovereitani kohtaan, jotka jo olivat mikä missäkin virassa ja elivät rauhallista elämää. Minun elämäni oli aina ollut rauhatonta, semmoista epämääräistä harhailemista sinne tänne. Lukujen jatkamisesta ei tullut mitään, ja tämä sanomalehtitoimikin tuntui vastenmieliseltä.

Eikö minussa ollut voimaa mihinkään?

Toivoivathan ne toverit minusta ennen hyvääkin miestä, etevää ja monipuolista, ja ihastuksissaan kehoittivat minua kirjailijaksi. Mutta en ollut sitäkään yrittänyt ennenkuin nyt.

Monta kallista vuotta oli mennyt hurjassa elämässä, ja pieni perintöni oli lopussa.

Minun täytyi leivän tähden ottaa tehdäkseni mitä sain. Nyt olin jo entisestä hurjistelusta luopunut ja vahvasti päättänyt hankkia jonkin toimeentulolähteen.

Ennen joulua lähetin kertomukseni kustantajalle ja pyysin vastausta niin pian kuin suinkin.

Oi, kunpa onnistuisin! Se olisi ensimmäinen voittoni, ja jos sen saisin, unohtaisin kolkon entisyyteni ja aloittaisin uutta elämää, uutta onnellista elämää. Mutta minusta oli tainnut jo mahti kuluu, ja se, mihin olin taitoni ja kykyne koonnut, oli ehkä hulluutta ymmärtävien silmissä.

Tuskallisena, puolihulluna levottomuudesta odotin vastausta, odotin tuomiotani. Ja hän, joka etelän sulossa odotti tietojani, hän kai toivoi myöskin. Liian suuri onni se minulle olisikin. Eihän elämä olisikaan kuin aamun ihanaa punotusta, jos tuumani toteutuisivat. Liian korkealle kai aion lentää.

Mutta onnistuivathan muiden yritykset ja hommat, Pekankin. Kuka olisi silloin uskonut, kun koulun penkillä istuimme, että hän pian on kelpo virkamiehenä, kun minä elää kituutan köyhää elämää. Ja kuitenkin pidettiin minua paljon nerokkaampana ja lupaavana nuorukaisena. Tavalliset ihmiset menestyivät, ja niitä se onnikin auttoi, potkaisemalla vastamäessä. Nerot saivat tulla toimeen omin voimin, ja siksi niistä niin moni joutui hukkaan ja kuoli ja katosi tietämättömiin.

Tuskallisia viikkoja kuluu, mutta vielä ei kuulu vastausta, josta riippuu tulevan elämäni onni. Usein tulee halu kertoa salaisuuteni, nähdäkseni oliko armahtavaisuutta ihmisissä. Mutta toiselta puolen tuntuu siltä, että ellei oma ansio auta, tämäkin todellisuus muuttuu unelmaksi, niinkuin olivat ennenkin kaikki muuttuneet.

III

On jo kevätpuoli talvea.

Mielen jännitys, tuskallinen odotus ja rasittava epätieto ovat veltostuttaneet minut niin, etten enää jaksa ajatellakaan syksyisten toiveitteni toteutuvan. Kirjoitan kustantajalle ja kysyn kertomukseni kohtalosta.

Ei riviäkään vastaukseksi!

Ja *hän* on tiedustellut Hannalta... ja sanonut odottavansa tietoja minulta. On kertonut, että hänen terveytensä on yhä huononemaan päin...

En raivoa enkä vihastu, mutta sydämen pohjalle laskee hyinen halla routansa, joka jäätyy siellä jäätymistään. Viha alkaa kasvaa mieleeni ja kolkko tyhjiys ajatuksiini...

Ja peläten joutuvani vielä kerran epätoivon valtaan alan rakentaa uusia tuumia mielessäni. Minusta tuntuu, että olen kovan onnen hylky, ettei tule yhtään päiväpaisteista päivää elämässäni. Teinpä ja yritin mitä hyvänsä, aina on tielläni kova onneni. Kovan onneni oikkuja on sekin, että jouduin tänne maailman rantaa kulkemaan, etten saanut elää siellä, missä synnyin, että jouduin väärälle uralle... Ja lohdutellakseni itseäni mietiskelen, minkälaista olisi, jos eleisin syntymäpaikoillani...

Ei olisi tätä rasittavaa, sielua ja ruumista kuluttavaa tuskaa, ei unettomia, pitkiä öitä. Eivät hurjat haaveet mieleni rauhaa häiritsisi eivätkä jäisi järkevät ihanteeni toteutumatta. Minulla olisi oma kotini Repojärven rannalla, missä poikasena syksyisin satimia ja loukkuja virittelin ja talvisin hiihtelin jänislangoilleni! Olisi oma pirtti siellä ja peltoja pirtin ympärillä...

Mutta miksen vielä voisi toteuttaa tätä lapsuuteni unelmaa? Miksen voisi jättää tätä entistä vaiherikasta, mutta onnetonta elämäni tänne maailmalle ja siirtyä pois tästä ilmasta ja elämästä, jotka räikkäivät minut kuoliaaksi? Enkö voisi unohtaa näitä tuskia ja kärsimyksiäni, kun kulkisin tuttuja kivikkopolkuja ja kalliainen seutu kaikuisi ja metsä ystävällisesti humisisi?

Ja kun kerran olen siitä ajatuksesta kiinni saanut, vahvistuu uskoni ja toivoni paisuu. Teen jo ajatuksissani kuvan tulevasta päivästäni ja yksinäisestä elämästäni ja kirjoitan veljelleni uusista tuumistani. Hän antaisi minulle palstan Repojärven rannalta. Mäen rinteelle tekisin peltoni, korpeen niittyni, ja pirttini veistäisin sille kivikkokumpulalle, josta näki kauas eteläisille ilmoille.

Sillä vaikka en mitään varmasti tiedä, on minussa ainainen pelko, että kaikki ne rohkeat toiveet, joita talven kuluessa olin mielessäni hautonut, jäävät toteutumatta, sillä niin mahdottomilta ne minusta nyt tuntuvat. Ja siksi minä valmistaudun ottamaan vastaan mitä hyvänsä ja varustelen ja karkaisen itseäni. Olkoon isku kuinka kova tahansa ja sattukoon vaikka keskelle sydäntä! Valmis olen kuulemaan rakkaimpien toivojeni hukkuneen. Sillä minä olen tottunut vastuksiin ja siihen, etteivät unelmani koskaan ole toteutuneet, ja siksi en pelkää enkä vapise tulevankaan vaaran edessä. Se vain helpottaa, että saan varmuuden, saan taaskin katsoa silmästä silmään todellisuutta, kylmää ja armotonta...

Tulkaa, viestit, kertokaa kamalinta totuutta, ilmaiskaa hukkaan menneet unelmani ja iskekää nuolenne sydämeeni...!

Niin lohduttelen itseäni, ja yhä varmemmaksi käy uskoni, että olen kovan onnen mies, ja yhä

selvemmin tunnen, että minun pitää päästä pois näistä oloista ja tällaisesta elämästä. Tämä on minulle vierasta, ja siksi kai kaikki oli minulle vastaletta ja onnettomuutta.

Ainoa, joka tietää suruni ja kalpeat toiveeni, on ystäväni Pekka. Mutta en ole hänellekään kertonut uudesta tuumastani enkä siitä, että aion pian muuttaa muille maille, missä minua ymmärrettiin paremmin ja toivoin vielä päivän minullekin paistavan.

Muutamana kevätiltana saapuu kirje veljeltäni. Siinä on vastaus kysymykseeni:

"Mielellänihän minä annan sinulle Repojärven ympäristöineen", kirjoittaa hän. "Mutta luulen sinun piankin kyllästyvän siihen iloon, kun joudut asumaan kylän taakse. Vaikka varmasti siellä on hyvää maata ja kalavesi hyvä, niinkuin muistanet. Asunet meillä, kunnes saat pirttisi valmiiksi, ja koetan minäkin puolestani auttaa sinua hommassasi. Kumma vain on, ettet viihdy siellä, missä eläisit huoletonna herrana ja helpommalla. Mutta tee tahtosi. Kyllähän täälläkin elät, jos sinussa vielä on entinen miehuus." —

Koko kirje on rakkautta täynnä, veljellistä, vilpittöntä ystävyyttä. Mutta veli ei aavista eikä arvaa minun tilaani. Minun taisteluni on hänelle tuntematon, samoin kuin ne tunteet, jotka minussa riehuvat. Mutta kun kerran selitän syyn kummalliseen muutokseeni, olen varma, ettei hän minua väärin ymmärrä.

Matin kirje vaikuttaa hyvää, ja helpotuksen huokaus pääsee rinnastani. Siellä on hiljainen, yksinäinen onneni, siellä voi elämä kulua hiljalleen, rauhallisesti, tyynesti. Vuosi on siellä kuin päivä, ja ystäväni rakastavat minua. Vaarojen laella laulelen, kun kuljen salojen halki, ja talvi-illoin soitan kanneltani yksinäisen elämäni iloksi...

Kun ei tämäkin toivo vain muuttuisi unelmaksi?

Pekka tulee juuri luokseni, kun olen jo kolmanteen kertaan lukenut Matin kirjeen. Hän ei ole iloisen eikä huolettoman näköinen niinkuin ennen. Sillä hän aavistaa, että kärsin, että jok'ikinen hetki on kuin istuisin tulisilla hiilillä. Ja siksi hänkään ei voi iloita, vaan tahtois huojentaa surujani.

"Etkö ole vieläkään saanut mitään tietoja kertomuksesi kohtalosta?" kysyy hän arasti eikä uskalla katsoa minua silmiin.

"En mitään."

"Se vanha heittiö... Ovatko ihmiset hulluja, kun eivät mitään... Vai ei vieläkään... No sitä suurempi on ilosi, kun sieltä kerran tulee myöntävä vastaus."

"Elä enää puhu koko asiasta. En toivo ensinkään. Ja onhan hirmuista ajatella ja tuntea, että hän siellä etelän sulossa vartoo tietoja! Eikä minulta mitään kuulu. Mennyttä on kaikki... mutta kyllä minäkin pian jätän tämän kaupungin ja hautaan itseni erämaan yksinäisyyteen. Sillä minulla on taas uusia, oikein romanttisia tuumia."

Ja minä kerron Pekalle tuumani ja vakuutan niin tekeväni...

* * * * *

Kevät tekee tuloaan, ja valon valta enenee. Mutta minun sydämessäni on talvi, ja routa jäytää siellä. Ennen iloitsin kevään tulosta, kun tuntui, että mieli keveni, sydän lämpeni ja routa suli. Mutta nyt on kuin vainoaisivat minua kaikki, niinkuin hartioita painaisi hirmuinen taakka ja rintaa ahdistaisi koko elämän pettymys. Ei ole kevään taivas niin lempeä kuin ennen, ja kevätaamut ovat kuin päiväpaiste hautakummulleni. Nousee välisti kysymys, miksi juuri minun piti kaikki nämä tuntea, kokea? Miksi sattui kaikki vastaleet minun tielleni? Mutta sillä lohduttelen itseäni, että voihan olla minulla lähimmäisiä, jotka tuntevat ja kärsivät samoin. Mutta he eivät valita. He yrittävät yhä uudestaan.

Olinko minä valittanut? Olinko miehen lailla kestänyt?

En.

Mutta nyt tahdon kestää ja nyt olen saanut kalliin kokemuksen. Minä en enää milloinkaan toivo liian paljoa.

Kun muuttolinnot saapuvat ja visertelevät, on minusta niinkuin niiden lauluissa kuulisin sanomia häneltä... että hän odotti ja odotti... Mitä hänelle kertoisin?

Rohkenisinko avata koko sydämeni? Kun kertoisin hänelle alusta asti oman elämäni pilviset päivät, kun saisin hänelle selittää pienenkään sirun siitä tuskasta, jota olen tuntenut, siitä taistelusta, jota olen taistellut, ehkäpä hän lämpenisi. Kun suoraan sanoisin, ettei minussa ole sitä voimaa ja kykyä, jota hän

toivoi, etten voinut kuvata sitä, mitä tunsin, ehkä hän lämpenisi ja rakastaisi minua oman onnettomuuteni tähden.

Ja tuntien oudon voiman itseäni pakottavan, alan sommitella hänelle kirjettä. Kerron elämäni alusta asti ja salaamatta pienintäkään, selitän kovan onneni ja että olin lakannut toivomasta, kun olin päässyt varmasti selville siitä, ettei minussa ole sitä älyä eikä lujutta, jota hän sanoi miehessä ihailevansa. Mutta en salaa sitäkään, kuinka armottomasti kärsin, kuinka pohjattoman syvä lempeni on, kuinka tuska ja suru jäytävät minusta palan palan perästä...

Kun saan kirjeen valmiiksi, tuntuu kuin ajatukset jäähtyisivät ja mielen jännitys herpoaisi. On kuin lohdutuksena se, että nyt olen kuvannut tilani. Tulloon tuomioni koska hyvänsä ja minkäläinen hyvänsä, tämän epätoivon, tämän sanomattoman tuskan vertainen se ei voi olla. Sillä vaikka kuoleman isku tulisi, olisi sekin monin kerroin parempi kuin nykyinen tilani...

Kevätöinä sommittelen kirjettäni, yhä uudelleen sitä kirjoittelen. Mietin joka sanaa, joka lausetta, ovatko ne aivan yhtäpitäviä tunteitteni kanssa. Sillä tahdon olla suora ja rehellinen, ilman mutkia ja joutavia korulauseita...

Mutta kummallista on, etten saa kirjettä lähetetyksi, vaikka se jo on ollut valmiina monta viikkoa. Aina on kuin joku pidättämässä ja ikäänkuin oudot voimat minussa mellastaisivat.

Mutta eräänä päivänä otan sen matkaani, kun lähdän toimistoon. Mennessäni joudun kulkemaan postikonttorin ohi, voinhan pistäytyä sisälle jättämään kirjeeni.

Mutta konttori on vielä suljettu, ja niin jää kirje vieläkin povitaskuuni.

Päätoimittaja on pahalla päällä. Korjausluku on suoritettu huonosti, ja eräs uutinen on kahdessa eri paikassa samalla sivulla.

"Tämmöinen hutiloiminen ei kelpaa", sanoo hän ankaralla äänellään. "Jos olisitte juoppo, niin arvaisin teidän olleen kohmelossa. Mutta kuinka selvä mies voi näin olla sokko, sitä en tosiaankaan ymmärrä. Yleisön vaatimukset kasvavat... niin että parasta taitaa olla..."

"Parasta on", jatkan minä ikäänkuin olisin edeltäpäin aavistanut hänen ajatuksensa.

"Parasta olisi", jatkaa hän, "että tästä puoleen koetatte huolellisemmin tarkastaa lehteä".

Olin odottanut hänen sanovan, että minun on parasta hakea muuta tointa. Mutta hän ei sanonutkaan.

Ja hän kääntää selkensä ja lähtee toiseen huoneeseen. Silloin minä sanon vuorostani:

"Eikö olisi vielä parempi, että erkanen ajoissa, niin ettei lehtenne joudu minun tähteni kärsimään?"

Mutta hän ei vastaa mitään, vaan sulkee oven kylmästi ja jättää minut yksin toimistoon.

Mutta kesken kaikkia tehtäviäni unohdun mietteissäni katselemaan ulos; siellä näkyy pohjoisesta palanen taivasta ja lähellä avointa merta... Tuon meren yli kelmeään taivaan alle mieleni tekee...

IV

Se päivä ei milloinkaan mene mielestäni... Kesä oli jo alussa. Puissa puhkesi lehti, vihreä oli puistojen nurmi, ja laivakulku oli alkanut.

Yhä vieläkin oli kirje taskussani; en ollut pannut sitä menemään.

Istuin asunnossani avoimen akkunan luona laitakaupungilla. Siitä sopi nähdä, kuinka junat humahivat kahteen suuntaan, puhaltaen, viheltäen ja puhkuen. Etelään menevä juna oli aina kuin ilkkumassa minulle, se vihelsi pilkallisesti, ja näytti kuin siitä nouseva savu tahallaan härnäisi minua, joka yhä jäin tänne...

— Nyt on kohta kaunein kesä... lieneepä nyt suloista illoin ja aamuin siellä Repojärvenkin rannalla, — tulen äkkiä ajatelleeksi.

Samassa astuu posteljooni huoneeseeni, pitkäviiksinen ja kolkon näköinen. Juuri sellainen, joka on tottunut tuomaan kolkkoja uutisia ihmisille, tuntematta minkäänlaista sääliä toisten onnettomuutta kohtaan.

Hän vetää esille paksun käärön, ojentaa sen minulle ja sanoo:

"Tässä näkyy olevan käsikirjoituksia."

Olen huomaavinani hänen suupielessään ivaa ja tihrusilmissä riemua.

"Jaha... kiitos vain!"

"Täällä on myös kirje... ulkomaalta näkyy olevan..."

Hän antaa kirjeenkin, mutta sattuu samalla katsomaan minua... ja poistuu pian, muistamatta sanoa hyvästiäkään...

Nyt on siis tuomioni tullut.

Repäisen käsikirjoituksen auki. Ei mitään selitystä, ei riviä, ei sanaa, miksi se lähetettiin takaisin. Se on ikäänkuin pienennyt matkallaan, ja armottoman kylmästi se on kääritty rullalle, aivan kuin olisi tahdottu nimenomaan painaa unholaan kaikki se, mitä olin työllä ja vaivalla sommitellut...

Ajatuksissani polttaa, sydän hakkaa armottomasti, ja vapisen niin, etten ole saada kirjeen kuorta rikki. Ja ikäänkuin en oikein käsittäisi taikka olisin jo ennen tiennyt mitä odotan, luen kirjeen, jonka hänen äitinsä on kirjoittanut. Junat viheltävät ja ilkkuvat, ja savu riemuitsee voitonvarmana. Kaduillakin joku nauraa ja juttelee ääneensä. Mutta minä jatkan kirjeen lukemista kuin houreissani:

"... se tapahtui niin odottamatta ja melkein vastoin kaikkien lääkärin toiveita. Hän ei vielä hourinut silloin, kun hän kertoi minulle Teidän ja hänen keskinäiset suhteensa, joista en ollut aavistanut enkä tiennyt mitään. Kuulin tyttäreni usein ikävöivän takaisin kotiin, mutta tunteensa hän salasi tarkkaan. Silloin, iltaa ennen kuolemaansa, hän kertoi kaikki ja sanoi joka hetki odottaneensa Teiltä kirjettä. Mutta Teiltä ei tullut mitään. Koko ajan houriessaan hän puhui Teistä ja kirjasta, väliin joutuen kauheaan tuskaan. Hänen viimeiset sanansa olivat: 'Ei Urho rakastakaan minua... ei kuulu kirjaa'..."

"Jos tämä sanoma on Teillekin kova isku, niin helposti voitte kuvitella, miltä tuntuu minusta, kun kadotin ainoan lapseni. Ehkä olisi sittenkin ollut parempi jäädä kotimaahan, ehkä ei tauti olisi niin pian saanut valtaa siellä kuin täällä. Minulla on lohdutuksena se, että olen kaikki koettanut, säästämättä itseäni. Jumala koettelee meitä kaikkia kovasti. Hänenpä tuomioonsa meidän raukkojen täytyy tyytyä. Syvässä surussani en jaksa enempää. En tahdo Teitä tuomita. Hauta sovittakoon kaikki..."

Kirjeessä on vieläkin joku rivi, mutta sitä en näe. Alkaa hämärtää silmissäni, ja huoneeni näyttää kummallisen pimeältä. Kuulen junien vieläkin viheltävän, ilkkuvan ja usahtelevan... Yksi ainoa ajatus on minulla selvänä ja tulee kuin helpotuksen huokauksena sydämen pohjalta:

— Oi, parempi on, että haudan synkkyys sinut peittää, sillä nyt sinun ei tarvitse nähdä ja tietää, ettei minussa ollutkaan sitä miehuutta, ei sitä neroa eikä kykyä, jota minulta odotit!

V

Tie nousee korkealle mäelle, mistä jo näkyy syntymäkylä niin ihmeen herttaisena ilta-auringon paisteessa. Pellot jo vihannoivat vaarojen kyljissä, ja joen saaret hohtavat kuin silkisen sametin peittäminä. Tuttu kylä tutun joen törmällä!

Tuuli, joka puhaltaa vastaan, on herttainen ja lämmin, vaikka tulee suoraan tuntureilta. Se hyväilee niin kodikkaan suloisesti hipiääni, ja tuntuu siltä, että hengitys käy keveämmin ja musta mieli valkenee...

Tänne mäelle näen kauas, ohi kotikylän tuonne asti, missä kukkulat ja kapeneva taivaanranta liittyvät yhteen. Vaarojen välitse luikerrellen joki kulkee ja puskee voimakasta vuolletaan alas suvantoon...

Lännen ilmat ovat lämpöisen usvan peitossa, ja pohjoisesta puhaltaa kotoinen tuuli! Paista, päivä, ja puhalla, tuuli... kaipaavan mieleni ja itkevän murheeni iloksi...

Mäeltä laskee tie alas laaksoon, ja kylä ilmestyy eteen. Siitä peltojen keskeltä tie menee tutun kylän halki ja nousee mäelle taas...

Jo näkyy syntymäkylä aivan lähellä, jo ovat kivet tuttuja, jo on metsä tuttavani, ja entiset polut näkyvät siellä vielä...

Linnut laulavat ja käki kukkuu ja ystävällisesti humisee kuusikko. Minusta tuntuu, että linnut laulavat minulle, käki kuin kadonneen onneni vuoksi, minua lohduttaakseen, ja kuusikko ikäänkuin viittailee luokseen.

On niin oudon suloinen tunne rinnassa, ja mieltäni raukaisee... Ne rakastavat minua ja ottavat osaa

suruihini, viittaavat luokseen, kaikki entiset rakkaat paikat. Ikäänkuin sanoisivat, että me emme petä...

Minä tulenkin. Olen jättänyt taakseni sen maailman, josta läksin kunniaa ja kuuluisuutta hakemaan. Sain palkakseni särjetyn sydämen ja synkän mielen... Jos vielä tunnette minut... unhottakaamme ne vuodet, joina olimme erillämme, ja rakastakaamme niinkuin ennenkin onnen aikoina...

Yhä iloisemmin linnut laulavat, kovemmin kukkuu käki ja ystävällisemmin humisee kuusikko...

Tänne on kylän päähän tehty uusia torppia, joissa on vähän pellonviljelystä ympärillä. Vanhoja tupia on purettu, ja paikoittain on entinen korpi muuttunut heinämaaksi, moni mäennyppylä on vankan oraan peitossa... Takalan Jussi on siirtänyt navetan ja tehnyt isomman saunan... Pikku-Villekin on punauttanut pirttinsä, ja mikä on mitäkin uudistanut.

Mutta tuosta lähtee polku, joka kierrellen kylän takana olevan vaaran kupeita vie pitkän petäjikön halki Repojärvelle päin. Se on vanha tuttu tie, niin luikertavan mutkikas, kivikkoinen ja kaita...

Minuun tulee vastustamaton halu ensin kulkea tuota polkua pitkin Repojärvelle, nähdäkseni onko järvi entisellään, onko kivikkokumpula samanlainen kuin ennenkin ja näkyykö vieläkin Ison-Revon korkea huippu järven pohjoispäässä. Tahdon nähdä kaikki, ovatko niinkuin silloin, kun poikasena täällä kuljin ja kaiku vastasi huutoihini...

Polku vie ensin pitkän männikön poikki ja nousee sitten vaaran rinnettä myöten, metsään päin painuen. Toisella puolen vaaraa on hiekkakangasta, missä polkuja haaraantuu joka suunnalle. Tässä minulla ennen oli satimia... tuonkin petäjän ja kuusen välissä oli kerran, ja siitä sain metson... tuossa oli satimia ja tässä ansoja...

Kuinka sanomattomasti nyt nautin ja kuinka keveältä kulkuni tuntuu! Kuinka metsä tuoksahtelee, kun lännen ilmalta päivä kultailee puiden latvoja!

Ja lintujen laulellessa astun täällä tutussa paikassa niinkuin ennenkin. Hiljainen onni ja alakuloinen riemu täyttää sydämeni.

Jo vilahtaa vähän järven tyyntä vettä tuolta puiden lomitse... ja äkkiä ilmestyy eteeni pienoinen metsälampi, jonka pohjoiselta rannalta kohooa jyrkkänä Ison-Revon komeroinen seinä niinkuin jättiläisen repimänä. Loiva myötäle vie rantaan, josta pohottaa valkoinen hiekka.

Etelän puolella maa on viettävä, ja korkea koivikkokumpula kohooa järven rannalta. Siihen rakennan pirttini ja tuohon ojan partaalle, jonka vesi poristen lirisee loitompaa lähteistä, saunani. Tässä on peltomaata, ja tuonne kuusikkokorpeen perkaan niittyni... Järvi on kalaveteni ja yksinäisen elämäni ilo...

Unissani näin tässä pirtin, lämpiävän saunan ja hänet, joka kanssani istui pirtin kynnyksellä. Mutta nyt hän on poissa, ja minä olen yksin monien muistojeni seurassa... Kunhan ensimmäinen savu nousee oman pirttini piipusta, kun ensi kylvöni orastaa, on se suuri palkkio ja pettämätön lohdutus siitä, mitä olen kärsinyt...

Näin minä tulevia päiviäni kuvittelen. Kesäisin viljelen maatani ja nokisten kantojen keskeltä palattuani lämmitän saunani. Kun käki kukkuu ja linnut laulavat, lasken verkkoni järveen ja laulelen purressani. Kallioinen seutu kuulee lauluni, ja kaiku kertoo kaihoni kaukasiin kyliin. Rannan koivut ja korpien kuuset tietävät ikäväni ja ymmärtävät tuskani ja liikahtamatta, totisina kuulevat laulujani.

Niin kuljen kesäisin ja syksyisin metsiä ja kiipeilen korkeimmille kukkuloille. Sieltä näen palasen sitä maailmaa, jossa sydämeni särkyi ja nuoruuteni unelmat hajosivat, jossa näin lempeni aamuruskon punoittavan ja sitten illan varjoon uppoavan... palasen petollista, pahaa maailmaa...

Talvi-iltoina soitan kanneltani ja sepittelen lauluja omaksi ilokseni. Kun kuu luo hopeansa permannelle ja huurteiset puut välkkyvät pirttini edessä, kuvittelen, että ne ymmärtävät soittoni ja arvaavat kanteloni äänestä, että soittoni on suruista tehty, murehista muovaeltu.

* * * * *

Näin minulle alakuloinen ystäväni kertoi ajellessamme lauhana talviyönä pitkin talotonta taivalta.

Emäntä saattoi minut poikki porstuan tupaan, jonka seinät olivat vasta veistetyt ja ikkunanpielet maalatut. Sieltä tuoksahti vastaan hajuheinäin lemua ja raitista elokuun ilmaa.

"Tähän saisi vieras panna levolle", sanoi hän ja osoitti minulle sänkyä peräseinällä.

Vakuudeksi hän vielä paranteli peitettä ja virkkoi sitten: "Kun ei vain kylmä ahdistane."

Ja sitten hän poistui melkein hiipien ja vasta oven kiinni pannessaan toivotti hyvää yötä.

Jään yksin huoneeseen.

Alan hiljalleen riisuutua ikäänkuin samalla jo levätäkseni päivän vaivoista. Huoneen raitis ilma tuntuu kylmältä ja makaukset kuin jäähtyneiltä. Mutta kuu kumottaa suoraan vuoteeseeni, valkoiselle päänpohjalle, joka näyttää niin lepoa suovalta ja miellyttävältä. Akkunan toisessa pielessä on toinenkin sänky. Siihenkin on vuode valmistettu valkoisine päänpohjasineen. Seinällä sängyn kohdalla on pari valkoista naisen röijyä...

Olen kovin väsynyt. — Nyt lepo oikein levolta tuntunee, — ajattelen vuoteellani, kun oikaisen jäseneni suoriksi ja mielihyvystä haukottelen.

Mutta kuinka lieneekään, ei unta tunnukaan tulevan eikä väsymyskään rasita. Melkein tietämättäni alan muistella kuluneen päivän tapahtumia ja sitä taivalta, jonka poikki vasta olen tullut. Kirkas kuutamo sopii niin hyvin valaisemaan seinälle, jolle nuo kaksi valkoista röijyä on ripustettu... ja vuoteelle, joka näyttää kuin jotakin odottavan...

Varhain aamulla olin taipaleeni aloittanut suuren järven rannalta, lahden lompalosta, jossa oli talo harjun niskalla.

Isäntä saattoi minut veräjälle, joka oli pellon päässä, ja neuvoi:

"Tästä kun lähdet, niin polku vie... ja pitäisi siellä olla pilkkojakin puissa... seuraa polkua... ja kuivat tästä ovat maat kävelläksesi, ja puolitiessä on haltiain kivi... ja hyvästi nyt..."

Niin hän minua neuvoi, ja minä läksin seuraamaan polkua, joka alkoi painua metsään ja näytti kiikkuvan vaaran päälle. Mutta ei se vielä laelle noussut, vaan luikerteli kaasikon halki ja ilmausi äkkiä suon laitaan.

Siitä kierteli suon rantoja ja nousi taas kuiville maille, hiekkaiselle kankaalle ja siitä hongikon poikki yhä korkeammalle. Ja melkein vaaran laelle se nyt nousikin, mutta jätti sittenkin korkeimman huipun käymättä... Sieltäkin näkyi jo maailmaa, näkyi ääretöntä, suurta ja yksinäistä kiviä, joka nyt oli niin äänetön ja rauhallinen kuin olisi saarnan aika. Ja edempää päilyi se suuri järvi, jonka lahden lompalosta viimeksi olin lähtenyt... Se oli kuin suuri, sininen silmä, joka ei uskaltanut ummistua, vaan jonka täytyi valvoa ja vartioida erämaan äärettömyyttä... Valvo minunkin askeleitani, suuri, sininen ja sileä järvi!

Nyt alkoi polku olla vaivaloista, se nousi ja lasi, puski korpiin ja korvesta taas kiikkui äkkijyrkkänä ahteen selkään. Sieltä päilyi pieniä lampia molemmin puolin laaksoissa, vilahtaen puiden lomitse. Ne ovat tänne kuin eksyksiin joutuneet suuren vaaran kylkeen. Kuvittelen, että ne ovat muodostuneet suuren vaaran kyynelistä, kun se syysmyrskyssä hätäilee... Kun tunturien tuulet ulvovat, myrsky pauhaa ja erämaa raskaasti huokailee, silloin tuo suuri vaara itkee... ja lammet ovat sen kyynelien jätteitä...

Mutta äkkiä ottaa polku uuden suunnan. Se alkaa luikerrellen ja louhikoita kierrellen kohota edessä olevalle korkealle vuorelle. Nyt se kohoakin huippuun asti...

Sepä vasta maailma, jonka täältä näen! Oikea erämaa! Tuollaisia kukkuloita! Ne ovat paljaspäisiä nuo kukkulat, korvain tasalta vasta alkaa metsä, ikäänkuin ne tahtoisivat aina olla hiljaisessa rukouksessa...

Päivä on jo iltapuolella, mutta tahdon levähtää tässä hetken, sytyttää piippuni ja olla yksin täällä erämaassa kaukana maailmasta ja ihmisistä. Tekee hyvää sielulle ja ruumiille, kun tietää, ettei kukaan näe eikä kukaan kuuntele. Taivaskin on niin suopea ja sydämellinen ja taivaanrannat totiset. Lapinkin taivas tuolla pohjoisessa on kuin katuisi talvellista kylmyyttään ja itä tuntisi kuinka sateinen oli ollut. Etelän taivas on sininen ja sievä, ja sieltä tulee vähän väliä keveä tuulahdus...

Puolivälissä saavun haltiain kivelle. Siinä kuuluvat asuvan kaikki erämaan haltiat, kiven kultaisissa saleissa. Kiven laelle en pääse, mutta istahdan viereen. Eivät kai ne pahastu siitä, että yksinäinen matkamies levähtää tässä tuokion. Voi, en minä erämaalle mitään pahaa tahtoisi. En hentoisi oksaa katkaista, sillä minä rakastan sitä kotinani, onnelanani, jonne pahasta maailmasta pakenen...

Ja minulle tulee siinä istuessa sanomaton kaiho ja ikävä. Mielessäni tuntuu, että minunkin elämäni on kuin tämä polku, jota olen kulkemassa. Yksin tämäkin kiertelee erämaan halki, samoin kuin minäkin

yksin vietän eloni ilottomia päiviä...

Minua alkaa siinä niin uuvuttaa, että tahtoisin jo jättää kaikki: tämän polun, ympäröivän erämaan ja koko maailman... Mutta samassa muistan isännän varoituksen:

"Siinä haltiain kivellä sinua alkaa uuvuttaa. Mutta elä sinä siihen nuku, sillä sitä haltiat pitävät pahana."

Se johtuu nyt mieleeni, ja minä putkahdan äkkiä pystyyn ja jatkan matkaani.

— Tämän taipaleen päässä lienee suuri järvi ja talo niemessä tai lahden pohjukassa, — ajattelen kulkiessani.

Polku vie minua nyt pitkin vaarain rinteitä, lepikoiden ja lehtojen läpi. Jo on koivu kellastunut, jo on polullekin joku lehti varissut. Illan tullen ilma viilenee, päivä laskee, ja lempeä hämy ilmaantuu taivaanrannoille. Yön verho kasvaa pohjoisesta ja kätkee kuin viittaa sinisen taivaan... Kiiruhdan askeleitani, ja ennenkuin osaan aavistaa, tulee järvi näkyviin ja talo, jonka kujalle polkuni vie suoraan...

Nyt olen jo vuoteessa, mutta miksi minua ei nukuta? Mietin ja arvailen, ja kummallinen kaiho tulee mieleeni. Tuntuu kuin vartoisin jotakin... Voinhan vapaasti miettiä ja tarinoida itseni kanssa. Ja taas kuvittelen, että se polku, jota olen tullut, on kuva entisestä elämästäni... Tästä puoleen on polku tasaisempi ja maisemat vähemmän vaihtelevia... samoin minunkin elämäni rauhallista ja hiljaista hautaan asti...

... Tässä huoneessa asuu kaiketi talon tytär, ja hänen ovat nuo valkoiset röijyt seinällä... Miksei hän tule tänne luokseni ja puhele kanssani elämän iloista?

Kuvittelen, että hän on kaunis. Hänellä on lempeät siniset silmät ja vankka vaalea tukka...

Entä jos olenkin juuri häntä hakenut! Jospa hän onkin se, jota olen kaiken ikäni rakastanut? Minä tahdon hänet mukaani, sitten jatkamme matkaa kahden kesken polkua pitkin, hän edellä, minä perässä... Me tulemme tänne erämaahan takaisin...

Koetan katsella seinälle, missä röijyt äsken kuun valossa välkkyivät. Mutta kuu on siirtynyt, ja sen alle on kasvanut suuri musta pilvi, joka jo pimittää sen alimmaista reunaa...

* * * * *

Aamulla tulee puhe taipaleesta, jolle aion lähteä.

"Eikö olekin tasaisia maita tämä seuraava taival?" kysyn emännältä.

"Kyllä tästä vielä on aivan kiveä. Samanlaista, jota eilenkin tulitte."

Siinä oli siis toivoni ja unelmani!

"No missä teidän tyttärenne on, jonka röijyt näkyvät riippuvan tuolla tuvan seinällä?"

"Eihän meillä olekaan kuin yksi tytär, ja hänkin on naimisissa toisen järven rannalla."

Yksin siis taipaleelle! Samanlaista on tieni taas, ja yksin ja ystävättä erämaita kuljen. Tasoittuneeko koskaan taipaleeni, kohdannenko koskaan kultaista imeäni?

SUURI SIELU

Hän oli saapunut kuin tuulispää etelästä tänne pohjoiseen.

Kun hänet ensi kerran tapasin, hämmästyin aika lailla. Muutamin sanoin hän kertoi, mikä hän oli, mistä kotoisin ja miksi aikoi tulla ja olikin jo hyvällä alulla.

"Säveltäjäksi olen syntynyt!" päätti hän ja napsutteli sormiaan.

Hän oli näet otettu tänne väliveisaajaksi. Hän oli äskettäin loistavasti suorittanut lukkari-urkurin tutkinnon, ja hänelle oli sanottu, että hänessä on siementä johonkin suureen, mistä hän ei vielä itsekään ollut selvillä. Hän sanoi sepittävänsä runoja, piirustelevansa maisemia ja säveltäneensä laulujakin. Hän

herätti heti ansaittua huomiota ja keräsi ympärilleen ihailevan seuran.

Ensimmäiseksi hän perusti lauluseuran, jollaista ei niillä mailla ollut koskaan ennen ollut. Mutta hänen hehkuva intonsa vaikutti ympäristöönkin, ja vähässä ajassa hän oli saanut toimeen ihmeitä laulussa.

Hänen erinomainen taitonsa johtaa laulua, hänen loistavat lahjansa vaikuttivat laulajiin kuin sähkö, arveli hän.

Hän oli päättänyt antaa konsertin laulajineen. Se olisi hänelle kehittävää, kun saisi olla johtajana, sillä siten hän harjaantuisi esiintymään hienommankin yleisön edessä.

Tapasin hänet pari päivää ennen kuin hänen oli määrä mennä kenraaliharjoitukseen. Hän oli huolissaan, sillä häneltä puuttui tahtipuikko.

"Enkö näytäkin joukon johtajalta... katsohan... ja katso silmiä ja huomaa kuinka hiuksien tulee olla", sanoi hän ja näytti, lyijykynä kädessä, kuinka tahtipuikkoa liikutellaan...

Totta tosiaan. Kyllä hän epäilemättä oli syntynyt säveltäjäksi. Tukka pystyssä kuin harjakset, silmät säkenöivät, vasen käsi kupeella kuin siipiponka ja koko muu olento notkuvana ja väräjäväänä...

"Huomaa nyt... katso... näin tulee käden olla kupeella... näin pitää vartalon notkua, ja näin on tahtipuikkoa pideltävä... Mutta mistä hemmetistä saan tahtipuikon...?"

"Eikö joku nikkari osaisi sellaista sorvata", esittelin minä.

"Kas vain! Kun en ole sitä hoksannutkaan! Et sinä taidakaan olla niin tyhmä kuin näytät", kiitteli hän minua.

* * * * *

Tahtipuikon hän oli saanut. Se oli osunut tulemaan tarpeeksi pitkä ja tarpeeksi paksu. Mutta huolissaan hän oli taas, ja kenraaliharjoitus oli juuri tulossa. Tahtipuikko oli näet puunvärinen. Se täytyi saada mustaksi, vaikka henki menköön. Nauraisivathan sille harakatkin... Ja jokainen näkisi, ettei se ollut Saksasta, mistä hän oli sanonut odottavansa tahtipuikkoa.

"Mutta kun ei pidä oleman maalaria koko kylässä, ei koko pitäjässäkään... Tämä on surkeaa perukkaa... pois minä täältä lähden... lähden Helsinkiin taiteen hehkuva ilmaa hengittämään... Voi tätä kurjaa maaseutua... Voi leivätöntä Lappia..."

Koetin tyynnyttää häntä.

"Onhan sentään muutakin mustaa kuin maalia", huomautin.

Hän ikäänkuin otti kuullakseen.

"Jos esimerkiksi koettaisi mustata noella."

"Aivan niin. Nokihan esimerkiksi on mustaa", innostui hän, ja taas sain häneltä suuret kiitokset kekseliäisyydestäni.

* * * * *

Kenraaliharjoituksen hän oli päättänyt pitää kansakoululla ja luvannut, että yleisöä sai tulla niin paljon kuin mahtui.

Ja merkillinen ilta, "harvinainen tilaisuus", on vihdoin tullut.

Hän on kuin siipiä vailla. Hohtaa ja hoppuaa, ja helmat hulmuavat kuin myrskyn käsissä. Hän on kaikin puolin sellainen kuin oikean säveltäjän tulee.

Hän seisoo laulajain keskellä... ottaa ääntä ja antaa ääntä... Käsi käy kupeelle, hiukset nousevat pystyyn, vartalo keijuu ja posket värisevät...

Jopa kajahtaa laulu... Tahtipuikko heiluu niinkuin sodassa sapeli, ja suu auki kuin kirkon ovet hän panee parastaan...

Mutta äkkiä tapahtuu hänessä kummallinen muutos... Otsaan ilmestyy musta täplä... sitten himmenevät posket... ja laulun lomasta kuuluu sipinää...

Hän huomaa sen. Hän silmää käsiään ja näkee niissä nokea... joku lurjus nauraa... Mitä tämä on? Mitä on *tämä*, kun eivät älyä taputella käsiään... ja naurua kuuluu yhä enemmän... Hän käy tukkaansa

ja huomaa sitten... ja iskee tahtipuikon säpäleiksi...

Se oli hänen ensimmäinen konserttinsa näillä mailla eikä hän olekaan toista täällä antanut.

En ole häntä tavannut enkä hänestä mitään kuullut. Ehkäpä hän ei enää pyrikään säveltäjäksi, vaan johonkin muuhun suureen, mihin hänessä oli niin paljon siementä.

HALLAA PELÄTESSÄ

Heinänteko oli loppunut.

Hän palasi Takasuolta viimeisiä heiniään latoon panemasta, ja elokuu oli jo lopullaan. Poutaa oli ollut koko päivän, taivas kirkas ja pilvetön, mutta tuulen henki oli ollut pohjoisessa ja nyt illan tulien tyyntynyt.

Hän käveli ripein askelin polkua pitkin, joka kuivia maita hakien kierteli jänkkiä, kaasikoita ja silmäkkeitä kankaiden poikki ja johti Takasuolta kylään. Kontin kannakkeet painoivat olkapäitä, ja metsässä haittasi jo pimeäkin kulkua. Ilta alkoi jo loppua, hämy muuttui yhä sankemmaksi, ja ilma tuntui kylmenevän. Taivas oli kirkas, ja siellä täällä vilkkui jo joku tähtikin. Ei pilveä näkynyt etelällä eikä pohjoisellakaan...

Hän silmäili taivaalle ja tunsi, kuinka ilma oli kylmennyt ja tuuli tyyntynyt. Ettei vain tulisi hallayö! Hän säpsähti ja sai kuin uusia voimia kävelläkseen.

Hän oli sieltä kylältä pienen talon omistaja. Ahkeruutensa avulla ja säästäen hän oli saanut oman maatilkun, mutta velkaa oli jäänyt. Oli ollut näinä vuosina niin paljon kuluja, ettei ollut kyennyt kuin osaksi velkaa lyhentämään... Jos nyt tulisi halla ja veisi kaiken hänen toivonsa...!

Hänen vankka, harteava vartalonsa värisi, kun hän muisteli entisiä hallan tuhotöitä ja niitä raskaita vuosia, joina oli täällä taistellut ja ahertanut. Niukan hän oli saanut palkan kovasta työstään, ja kerran oli halla vienyt niin, ettei siementäkään saanut.

Tänä kesänä hän oli toivonut runsasta satoa. Pellot näyttivät niin kauniilta ja lupaavilta. Kun viikon tai kaksi vielä saisivat tuleentua rauhassa, niin jyvä olisi valmis ja runsas sato tiedossa. Mutta jos nyt tänä yönä halla vie, niin kolkko talvi on edessä. Hän muisteli, kuinka vähissä kotona jo olivat viljavarat. Oli vielä pari leipomusta jauhoja ja pari hehtoa ohria, aitan ullakolla, siemeniksi säästettynä...

Kuinka eläisi talven, pitkän talven?

Kovaa oli ollut Lompolan Antin elämä lapsuudesta asti. Ensin mierolla ja sitten renkinä ja tukkilaisena. Mutta säästäväinen ja ahkera hän oli ollut, ja mieli oli aina kaivannut omaa maatilkkuu, jolla saisi kaiken kuntosaa yrittää... Ja hän olikin onnistunut ja saanut pienoisen talon, kaukana hallanarassa Perä-Pohjolassa.

Siitä hän syventyi muistoihinsa, näihin kolmeen viimeksi kuluneeseen vuoteen, jonka ajan oli ollut naimisissa. Anna, hänen vaimonsa, oli ison talon tytär, johon hän jo tukkilaisena tutustui. Anna oli ollut hento ja hemmoiteltu lapsi ja vanhempainsa silmäterä. Ja kun hän vastoin heidän tahtoaan meni Antille, hylkäsivät he hänet eivätkä enää tahtoneet hänestä kuullakaan. Mutta Annassa olikin enemmän voimaa kuin oli luultu. Kun Antti toi hänet köyhään kotiinsa, itki Anna ilosta ja lupasi totutella ahkeraksi ja säästäväiseksi emännäksi...

Nämä kuluneet kolme vuotta olivat olleet niin hauskoja ja lyhyitä. Vaikka puutteitakin toisinaan tuntui tulevan, eivät he kumpikaan nurkuneet, toivoivat parempia aikoja ja viljavampia vuosia. Säästäen olivat eläneetkin. Heinänteossa ja leikkuaikana olivat pitäneet päiväläisiä. Mutta Antti ei ollut sittenkään kyennyt maksamaan kaikkea velkaansa. Koron oli kuitenkin vuosittain suorittanut ja aina vähän pääomaakin lyhennellyt. Mutta kuluneena talvena oli ollut työtä ja tuskaa, että sai koron maksetuksi... Kuinka kävisi tulevana talvena, jos halla veisi viljan?

Itsensä vuoksi hän ei nytkään surrut, jos sekin kova vielä pitäisi kokea, että halla veisi kaiken toivon, mutta vaimonsa vuoksi hän huolehti. Anna ei ollut sellainen kuin muut naiset. Hän oli niin hento ja herkkä, että otti kaikki niin pahaksi ja usein itki sitäkin, että hänen, Antin, piti yli voimainsa raataa... Jos kaikki vie... Kuinka lohduttaisi Anna-parkaa, joka kaiken kesää oli toivonut sitä aikaa, jolloin saisi satoisasta viljasta leipää leipoa! He olivat kumpikin toivoneet... ja monesti jo iltaisin puhelleet, kuinka

hauskaa olisi talvelle lähteä, jos tulisi hyvä vuosi...

Antti oli tällä matkallaan viipynyt jo kolme päivää, sillä hänellä oli ollut paljon työtä heiniä kootessaan. Anna oli varmaan häntä vartunut ja kai jo hyvin huolissaan, kun häntä ei alkanut kuulua ja taivaskin näytti seestyvän...

Antti nousi korkean vaaran laelle, josta polku kulki. Se oli laajanlainen vaara; siinä körötti vielä huipulla muutamia kelohonkia, jotka olivat siihen jääneet, kun kulovalkea entisinä aikoina siitä hävitti salskean männikön. Sieltä näki kauas laajaan, asumattomaan sydänmaahan. Hän istahti kivelle polun viereen vähän levätäksään ja kaivoi piipun ja kukkaron esille. Vaaran laella tuntui ilma lauhemmalla kuin korven poikki tullessa. Mutta kirkas ja sees oli taivas, ja pohjoisessa näkyi punertava vinkka kuin railo tumman meren laidassa. Hiljaa, kuin nukuksissa, tuntui luonto olevan tai niinkuin aavistaisi jotain oudompaa. Suuri, synkkä erämaa, joka lepäsi siinä hänen ympärillään äänettömänä ja iltahämyn sumussa, näytti hänestä kaamealta ja kylmältä kuin jättiläishauta, tahtoen kolkkoon poveensa kaikki ne, jotka täällä työläästi kiskoivat jokapäiväisen leipänsä maan karusta kamarasta.

Mutta lännestä sentään jo vilkkui parin vaaran välistä palanen leveän joen kirkasta pintaa ja eteläpuolisilla vaarain kupeilla hienoa usvaa kuin keveää pilveä. Takaapäin, siellä, mistä Antti oli tulossa, siinsi pienoinen järvi vaarain välistä kuin siihen puserrettuna ja sen rannoilla niitty, Takasuo... Antti oli vielä näkevinään oman latonsakin, joka häämöitti metsän laidassa.

Hän kopisteli tuhan piipustaan, sovitteli kontin kannakkeita olkapäille ja alkoi jatkaa matkaansa ripein askelin. Siitä laski polku vinosti vaaraa alas, jyrkimpiä kallionkielekkeitä kierrellen. Ja niin luikerrellen se vei laaksoon, jossa pysähtyi jänkän laitaan. Se oli kylmä suo, puuton ja pehmeä; sen poikki olivat niittymiehet kantaneet polkupuuta. Siinä alkoi ilma tuntua kylmemmältä, ja siihen sopi pohjatuuli vaarain välistä viimaamaan. Kun Antti astui porraspuille, säpsähti hän, sillä ne olivat kuurassa. Vihvilä ja sara, jotka väkisinkin olivat suolle kasvaneet, toljottivat toikkoina ja kovina kuin kynttilät... Täällä oli jo halla hereillä, vaikka vasta oli ilta käsissä...

Hän koetti jouduttaa kulkuaan. Hänestä tuntui kuin hän vielä ehtisi jotakin pelastaa, jos pääsisi kotiin. Puolijuoksua hän pani suon poikki, nousi taas kanervaiselle kankaalle, hauskalle kuivalle maalle, ja riensi kuin takaa-ajettuna mutkittelevaa polkua pitkin... Ei hän muistanut väsymystään, ei tuntenut kontin painoa hartioillaan, ei sitäkään, että hän oli koko päivän tehnyt työtä, melkein mitään syömättä, sillä eväs oli loppunut kesken. Hän muisti vain rakkaita peltojaan mäen laidassa, kotia ylempänä... muisteli rakastetun vaimonsa kasvoja ja suurten sinisten silmäin ilmettä... ja mieleen tuli hallan hävitystyön pelko...

Ja vihdoin loppui kanervainen kangas, ja polku nousi taas vaaralle. Ilta oli ehtinyt yhä enemmän muuttua hämyksi, ja yhä useampia tähtiä alkoi vilkkua taivaalla. Ehdittyään korkeimmalle huipulle hän silmäsi sivulleen ja näki kuun täytenä ja kirkkaana nousevan kaukaisen Lemovaaran kuusten takaa... niin kirkkaana kuin talvi-iltoinkin. Mutta edessään hän näki jo kotikylän, näki leveän vuolaan virran, pitkiä, kapeita saaria siinä ja latoja ja heinäsuovia saarten selillä. Kylä oli viettävällä joentörmällä, takanaan laaja ja luja vaara, jonka kyljiltä peltoja vilahteli. Hän oli näkevinään omankin kotinsa kylän yläpäässä ja joudutti yhä kulkuaan...

Hän poikkesi valtapolulta, oikastakseen suoraan kotia kohden. Oikopolkua menen hänen tuli kulkea Känkä-Topiaksen pirtin sivu...

Topiaksen pirtin ovi oli vielä selällä, ja akkunasta pilkahti sammuvan tulen viimeisiä silmäniskuja. Antti aikoi samaa vauhtia mennä pihan poikki, kun kuuli nimeänsä mainittavan ja näki ukon seisovan kujalla, taivasta tähystellen.

"Vasta täällä kävi emäntäsi, Anna, tiedustelemassa... Tuntui olevan huolissaan, että mihin olet joutunut... Mutta minä jo sanoin, että tulee se sieltä, kun saa heinänsä korjuuseen, ja pitkä on matkakin Takasuolta", sanoi hän Antille.

"Olihan siellä työtä. Kun olin yksin, kävi latoon pano hitaasti ja hankalasti", vastasi Antti ja astui hikeä otsaltaan pyyhkien Topiaksen luo.

Kuin ennen jo olisivat sopineet, alkoivat miehet tähystellä taivasta ja nousevaa kuuta, jonka ylälaita jo näkyi vaaran takaa. Katselivat tuokion eikä kumpikaan virkkanut mitään. Pahaa molemmat aavistivat.

Topias vihdoin arveli:

"Jos pilven saisi etelälle, niin ei kaikki toivo olisi vielä mennyttä. Voisi alkaa aamupuoleen käydä tuulenhenki, ja jos vielä pilveäkin kasvattaisi..."

"Miten lienee. Tullessani Kärmejänpään poikki olivat porraspuut kuurassa ja heinäkorret jäässä",

sanoi Antti alakuloisesti.

"Niin, niin, sitä tietä se halla on ennenkin tähän kylään osannut", vastasi siihen Topias surumielin.

"Kaikki vie!" sanoi Antti kolkosti ja lähti huoaten astumaan kotiaan kohden. Hän syytti itseäänkin. Miksei hän aamulla, kun näki tuulen kääntyvän pohjoiseen ja taivaan seestyvän ja tunsu ilman kylmenevän, jättänyt heinätyötään Takasuolla sikseen ja rientänyt kotiin! Hän olisi kuitenkin ehtinyt edes vähän leikata, siemenen verran... Tuleentumattahan ne pelot vielä olivat, aivan vihantina, mutta ehkäpä niistä keräten sentään olisi jotakin saanut...

Hän oli ehtinyt aidan taakse, jonka toiselta puolen alkoi hänen maansa. Hän näki jo peltonsa siinä edessään, ja rannempana pohotti kartanokin, varsinkin pirtin katto, jota vaaran takaa nouseva kuu sopi hopeoimaan.

Mutta ehdittyänsä mäkipellolle, joka oli hänen paras viljantuottajansa ja josta huonoinakin vuosina oli eroittamalla siemenen apua saanut, hän säpsähti ilosta. Melkein puoli peltoa oli kuhilaalla... sievinä pyrröinä siinä töröttivät kuun valossa... Anttia ihmetytti. Olisiko Anna...?

Ohi mennessään hän sivalsi kuhilaasta muutaman tähkän käteensä... Anna oli kesken kaiken muun työnsä rientänyt pellolle... se raukka oli varmaan raatanut yli voimainsa saadakseen edes siemenen verran pelastetuksi... Voi sitä hyvää kumppania!

Ja jyvää tunnustellessa se tuntui pehmeältä, ja pusertaessa roiskahti siitä valkoista maitoa...

"Jyvä on nyt alimmillaan", virkkoi hän itsekseen ja riensi piennarta pitkin kartanoon.

Kuistin ovi oli vielä auki. Hän meni hiljaa kuistin läpi, pääsi porstuaan ja avasi äänettömästi pirtin oven. Riisui kenkensä kuivamaan ja astui sukkasillaan heidän yhteiseen huoneeseensa, porstuan peräkamariin.

Anna oli jättänyt kynttilän sammuttamatta ja nukahtanut Anttia odotellessaan. Mutta lämpimän illallisen hän oli huolehtinut uuniin. Junno, heidän pieni poikansa, nukkui omassa vuoteessaan. Antti sovitti peitteen paremmin pienokaisen päälle... katseli hetken pojan sieviä kasvoja... hymyili hiukan ja huokasi sitten syvään... ja lähestyi sitten vuodetta, jossa Anna nukkui. Tämä nukkui rauhallisesti niinkuin se, jolla on hyvä omatunto ja joka on tehnyt päivän työt. Kuinka kaunis Anna oli nukkuessaan! Tyttövuosien tumma puna oli poskilta vähän vaalennut ja ikäänkuin puhdistunut. Antti katseli häntä kuin pyhää olentoa ja tunsu syvällä sydämessään nyt rakastavansa vaimoan enemmän kuin koskaan ennen. Kuinka se raukka oli kokenut raataa, vaikka oli niin hento ja vähäväkinen! Ja kuinka hän huolehti heidän toimeentulostaan... Kun vain saisi pysyä terveenä, että jaksaisi tehdä työtä, niin ei hänellä olisi hätäpäivää... Eivät ne sitten pystyisi heidän onneaan hajoittamaan, kun hän saisi velan maksetuksi... Olisipa nyt tullut runsas vuosi! Silloin hän saisi uudisviljelyksensä valmiiksi... uuden navetan lehmii täyteen... ja ottaisi palvelijoitakin, ettei Anna paran tarvitsisi heikoilla voimillaan enää raataa...

Onnellisessa mielessään hän tuli kuin huumauksiin. Hän istahti vuoteen laidalle, suuteli Annan valkoista sileää otsaa ja pyyhkäisi pois kiharan, joka oli valahtanut ohimolle...

* * * * *

Mutta aamulla auringon noustessa oli nurmi valkoisena huurteena, ja pelloilta kimalteli kuin timantteja vihannoivien tähkäpäiden siikasista...

Halla oli jo käynyt — ja ottanut kaikki...

KUVA NIITYLTÄ

Kotivainiolla oli heinänteko jo loppunut, ja viikon alussa mentiin ulkoniitylle Käkisaareen.

Mutta Viinikan isäntä, joka oli kylän toimeliaimpia, alkoi jo sunnuntai-iltana hommailla matkaan, että varhain seuraavana aamuna ehtisi niittämään kasteen aikana. Vastahakoista oli palvelijoille jättää hauskat sunnuntai-iltaiset huvinsa ja lähteä soutaa jykertämään Käkisaareen. Mutta isäntä ei helpottanut. Itse kantoi hän venevalkamalle kaikki työaseet ja asetteli niitä veneeseen.

Kun isäntä oli lastannut ison kolmilaitaveneen, oli siinä kamaa ja kapinetta monenlaista. Tietenkin,

kun aika talon väki lähtee viikoksi niitylle, pitää evästä olla. Keskellä venettä oli leipäsäkkejä ja kurnaaliastioita, ja veneen pohjalla törötti iso, leveäsäärinen pata kumollaan. Etukeula oli täynnä haravia, ja viikatteen olivat kyljellään perän puolella.

Auringonlaskun aikana työnnettiin vene vesille. Myötävirtaa se kulki vähillä soutamisilla. Isäntä itse istui perässä ja silmäili taivaalle... Kaksi piikaa oli soutamassa, ja renki-Matti tupakoi, säkkien päällä istuen, äänetönnä mossotellen.

Näin oli äänettöminä kuljettu kotirannasta jo melkoinen matka, kun huomattiin toisenkin niittyveneeseen olevan vesillä. Se oli Nyrkkisen emäntä, joka myöskin oli hommannut aikanaan matkaan. Jo sulsi renki-Matinkin mieli, sillä olipa hänellä tuttavuutta Nyrkkisen piian Taavan kanssa. Ja veneet kun tulivat lähekkäin, niin Matti haastelemaan:

"Huomenaamulla se niitto sopiikin, kun tulee sees yö, niin on aamulla vankka kaste heinässä."

Ja piiatkin arvelivat:

"Parasta se aina on illalla Käkisaareen lähteä."

Nyrkkisen väkeä tervehdittiin ja sitten kuljettiin yhtämatkaa Käkisaareen asti.

Viinikan ja Nyrkkisen niityt olivat rajatusten, vierekkäin. Jo oli päivä laskenut, ennenkuin ehdittiin perille, ja tuntui tulevan kolkonlainen ja usvainen yö. Eikä ollut yösiijasta paljon haaraa. Viinikan saralla oli sentään lähellä vettä, törmän hamarassa, lato, mutta tyhjä sekin. Alastomalta se näyttikin, kun suu selällään toljotti tyhjänä niittymiehiä vastaan. Tosin oli vähän heinänhulua jäänyt hajanaisten parsien väliin, mutta kolkolta ja kylmältä tämä yösiija näytti.

Kannettiin kaikki kapistukset ladon luo ja syötiin kylmä illallinen, johon isäntä ei raskinnut voirasiaa aukaista. Nyrkkisen väki söi illallisensa veneessä, mutta tulivat sitten Viinikan latoon nukkumaan.

"Kyllä tässä tulevana yönä on pehmoisempi maata, kun saadaan heiniä vuoteeksi", arveli Matti, pani lakkinsa ja liivinsä päinpohjaksi ja röijynsä veti peitoksi. Samoin teki Nyrkkisenkin renki.

Mutta tytöt asettuivat riviin ladon peräseinälle, ja heillä oli kullakin matkassaan lämmin ja kookas villainen huivi, jonka käärisivät ympärilleen.

Nuorilla on kiitettävä taito nukkua, ja pian he kaikki kuorsasivat kilpaa. Eivät kiusanneet menneet muistot hermostoa, eivätkä tulevat päivät huolettaneet, vaan he nukkuivat rauhassa ja raskaasti, unhottaen koko matoisen maailman.

Mutta Viinikan isäntä ja Nyrkkisen emäntä puhelivat hetkisen ennenkuin nukkuivat, puhelivat siitä, että kun olisi poutaiset säät, että työ joutuisi... Mutta pian hekin vaipuivat unen helmaan kovalle ladon lattialle. Ja ulkona oli hämärä ja usvainen yö ja hiljainen rauha maassa ja taivaassa...

Aamulla auringon noustessa heräsi Nyrkkisen emäntä ja kiljui väen pönkilleen. Haukotellen, äänettöminä ja mossotellen he heräsivät, raapien niskaansa ja vähän viluakin tuntien. Mutta ei ollut aikaa mossotella, sillä kiivaasti liikkui emäntä, silmät kiiluivat ja sormet kävivät siirrolleen. Kiire oli niitättämään, sillä vankka kaste oli heinässä. Näkyi aurinkokin matalalla usvan seasta, ja kauempaa kuului jo viikatteen hiontaa.

Hetken kuluttua oltiin niittämässä. Viinikan isäntä niitti itse edellä, sillä hän oli maankuulu niittäjä, renki-Matti viuhtoi perässä ja piiat jälkimäisinä kampaivat.

Nyrkkisen väessä niitti renki edellä, isäntää kun ei ollut, piiat hieroivat kantapäillä ja emäntä kampaali kaukana jälessä, vähän väliä tarkastellen, ettei väki saanut turhaan kuluttaa aikaa.

Rento niittomies oli Viinikan isäntä, mutta Matti ei päästänyt väliä pitenemään, iski ja huhtoi niin, että heinät vauhdissaan sinkoilivat isännän niitokselle, ja kaukana heistä hikoilivat piiat, vaikka olivatkin juurevia.

Sanoi silloin Nyrkkisen Taava toisille piioille:

"Eipä pysty vain Viinikan isäntä Mattia jättämään... katsokaapa, kuinka sillä on rento niiton malli."

Kuin kateellisina virkkoivat toiset:

"Kai se Matti meille kelpaa, kun sinullekin."

Mutta kun usva katosi, alkoi näkyä niittymiehiä joka haaralla, kuului viikatteen liippausta ja väliin

lauluakin, ja hauskalta tuntui niityllä olo.

Aamiaista syödessä sanoi Viinikan isäntä Matille:

"Meillä se näyttää niitto käyvän... puolet enempi olemme niittäneet kuin Nyrkkisen väki."

"Jos poutia riittää, niin neljässä päivässä meillä on heinät ladoissa", sanoi siihen Matti.

Ja isäntä aukaisi voirasian ja vei sen nenänsä alle. Ja aterioi kauan ennenkuin raskitsi ottaa, vaikka mieli teki; ja hyvin Matinkin silmät seurasivat isännän käden liikkeitä, että milloin ottaa voita. Jo viimein isäntä veitsenkärjellä kosketti, mutta niin hienon viipaleen, että tuskin näkyi. Jo rohkaisi Mattikin mielensä, otti veitsen tupestaan, pisti rasiaan tuntuvan kolon ja levittäessään leivälleen puolusteli:

"Täytyy tässä... eihän tässä pysy kontillaan muutoin."

Ehättivät piiatkin saamaan kimpaleen kumpikin. Vihaisesti seurasivat isännän silmät heidän liikkeitään, ja äkkiä hän pisti rasian kannen kiinni ja rasian laukkuun...

* * * * *

Oli helisevä pouta pari päivää, mutta kolmantena aamuna nosti usvaa taivaalle, nosti vankan pilven. Mutta pilvi katosi, ja taas näytti tulevan pouta.

Kovasti oli Viinikan ja Nyrkkisen väki näinä päivinä puuhannut; varhain aamulla oli aloitettu ja myöhään iltaan liehuttu, mutta visu oli ollut Viinikan isäntä voita antamaan ja puolusteli sillä, ettei Nyrkkisen väellä ollut voita ollenkaan matkassa, ja täytyihän niidenkin tehdä työtä...

"Komeutena tuo näkyy meilläkin voirasia olevan", arveli siihen Matti.

Paljon oli heiniä hajalla, monen lehmän heinät ja parhaat koko Viinikan talossa. Kun aamiaisen aikana heinät hajoitettiin kuivumaan, sanoi isäntä:

"Tänään meillä on taas paras päivä... saamme latoihin enemmän kuin kukaan muu Käkisaareessa."

Ja aamiaisen jälkeen hän lupasi väelleen lepohetken.

Päivänpuolelle latoa he asettuivat pitkäkseen, ja lämpimältä ja hauskalta siinä tuntui. Raukaisu niin kovasti aamiaisen päälle. Uuvutti ja nukutti, kun sai oikein rennosti oikaista raajansa päivän hyväiltäviksi.

Niin näkyivät muutkin tekevän, Nyrkkisenkin väki.

Ja pian väki kuorsaili. Mutta Viinikan isäntä koetti pysytellä hereillään, ettei väki saisi liian kauan levähtää. Mutta selvä oli taivas, tuuli tosin oli vähän kääntynyt, mutta muuten mainio pouta. Näkyi sentään vähän pilveäkin, mutta kuivan näköinen sekin oli. Siinä miettiessä alkoi Viinikan isäntääkin uuvuttaa, ikämies kun oli ja kovasti tehnyt työtä, uuvutti ja raukaisu niin, että pian nukkui siki hänkin, unhottaen kuivavat, parhaat heinänsä...

Ja samoin oli käynyt muidenkin isäntien ja niin Nyrkkisen emännänkin, joka oli tunnettu unettomuudestaan. Ja niin he nyt nukkuivat Herran rauhassa. Mutta sillä välin tuuli äkkiä kääntyi, pilviä alkoi kokoontua, ja niitä ilmausi pian taivaalle. Ne laajenivat, liittyivät yhteen ja samalla tummenivat. Ja tuuli kiihtyi...

Mutta latojen luona vielä kuorsattiin.

Ensiksi heräsi Nyrkkisen valpas emäntä, silmäsi taivaalle ja heti huomasi vaaran, joka uhkasi... Julmasti mellastaen hän kiskoi väen pönkilleen ja siunaili ja huusi:

"Arvi ja Kaisa kantamaan latoon... minä ja Taava rukoamaan... joutukaa... joutukaa... Heikki vietävä, etkö löydä hankoa... kiireesti kaikki!"

Nyrkkisen emännän äänestä heräsi Viinikan isäntäkin, heräsi ja äkkäsi vaaran ja suurella melulla herätti väkensä huutaen:

"Pilvi nousee... sade tulee... sataa talon parhaat heinät... voi kuitenkin..."

Mutta nukkumaan päässyt väki ei ollut äkkiä unestaan selvillä, ja kun oli semmoinen hätä, eivät he olleet löytää aseitaan.

Siitä melusta herättiin muidenkin latojen luona, hätähuuto alkoi kuulua joka haaralta. Mikä huusi ja

mellasti, mikä noitui varomattomuutta ja kirosi untansa, ja mikä milläkin tavalla purki sappeaan.

"Voi minua onnetonta miestä, kun nukuin", vaikeroi Viinikan isäntä.

Joka saralla tehtiin työtä, että hiki virtana valui ja työaseet katkeilivat, ja toinen hoputti toistaan. Mutta pilvet lähestyivät kiivaan tuulen mukana, lähestyivät mustina ja uhkaavina ja näyttivät tulevan suoraan kohti.

Muutamilla saroilla tehtiin jo suovia, toisilla hangottiin latoihin, mutta paljon oli vielä luokona, ja pilvet yhä lähestyivät...

Viinikan väellä oli paljon hajallaan, mutta rivakasti he liikkuvat. Matti jo hankosi latoon, ruko joka kerralta...

Mutta pilvet lähestyivät. Tuulen mukana jo toi vesinoppiakin... se lisäsi vauhtia, ja Nyrkkisen niityltä kuului julmaa kiroilemista. Yhä isompia vesiä viskoi, tuuli kiihtyi, pilvet lähenivät... ja paljon oli vielä rukoa ja luokoa...

Silloin juuri pilvi ehti kohdalle ja alkoi sataa taivaan täydeltä... satoi likomäriksi luo'ot, ruot pilalle...

"Kaikki pilasi..." läähätti Viinikan isäntä, ja Nyrkkisen emäntä huusi, sormet siirrollaan:

"Voi hyvä isä... jos aamiaiselta alettiin, niin kaikki olisi saatu sisälle..."

* * * * *

Siellä niitä kiirii pilviä ja pahoja möylyjä taivaanrannan takana. Parhaina poutapäivinäkin täytyy olla varuillaan. Sieltä ne juuri parhaan heinänteon aikana nousevat... ja nousevat varmaan samoin vastaisinakin kesinä...

KARJANÄYTTELYSSÄ

Se oli hauskaa aikaa. Jo hyvissä ajoin nähtiin sanomalehti-ilmoituksesta, milloin näyttely pidetään. Ison Herralan Taavetti, joka oli maankuulun karjan omistaja, oli Heinäkylän isännistä enimmin hossissa. Kyllä kaikki sentään olivat toimessaan, varsinkin kun palkintoja luvattiin monta ja isoa. Oli puuhaa ja hommaa jo viikottain ennen näyttelypäivää. Joka talossa puhdistettiin ja harjailtiin lehmiä, niitä, jotka aiottiin näyttelyyn viedä, muista ei välitetty. Ja iltaisin, kun yhteen satuttiin, niin heti tuli puheeksi, että saisi nähdä, kenen lehmät palkitaan. Tiedettiin kyllä, että persoonallisia tuttavita palkintotuomareilla ei ollut kuin Lintulan hoikkasäärinen isäntä ja Pullolan rengassilmäinen emäntä, ja siitä oltiin varmoja, että ne kyllä lehmistään saavat palkinnon. Mutta kuinka käynee muiden.

"Mutta ei Lintulassa eikä Pullolassa ole yhtään niin hyvää lehmää kuin Isossa Herralassa, jossa on monta viidentoista litran lehmää", tiesi joku.

"Vaikka. Mutta arvatahan sen saa, että kun Lintula on niiden herrain asiamies ja muutenkin tekee heidän mielikseen, kylväen apulantaa ja heinänsiemeniä, ja kun nyt lisäksi on ottanut kynnönneuvojan, niin sille ne herrat palkinnon antavat. Samoin Pullolan emännälle, joka niiden kasviksien parissa puuhaa", arveli taas joku toinen.

Ja yleensä epäiltiin niiden herrojen, jotka tulisivat palkintotuomareiksi, olevan puolueellisia ja jakavan palkintoja ainoastaan tuttavilleen.

"Taitaisi olla parasta, ettei veisi koko näyttelyyn lehmiään."

"Niin minustakin. Meilläkään ei ole vastapoikinutta, niin eiväthän ne usko, jos niille sanoo, että niin paljon se lypsää vahetonta maitoa..."

Mutta mielessään sentään jokainen päätti, että viedä sinne silti pitää, vaikkei aiokaan.

Mikkolan Villen, joka oli pitäjän teurastaja, mainio knapsu ja kimeä-ääninen huiskale, sanottiin olevan paraan lehmäkeksin niillä mailla, niin että tiesi, koeteltuaan lehmää kylkeen, täsmälleen sanoa monenko litran lehmä se oli.

Ja Ville tiesi ja tunsu koko Heinäkylän karjankin; siksi monta kertaa hän oli pistäytynyt kylän

navetoissa lypsytaitoaan näyttämässä. Muutenkin hän oli tietomies, ja moni piti häntä viisaanakin. Herrain kanssa hän oli hyvä tuttava ja kuului olevan niidenkin agronoomien ystävä, jotka nyt tulevat palkintotuomareiksi.

Moniaita päiviä ennen näyttelyä kysyttiin Villen mieltä, ja hän vastasi:

"En minä usko, että tämän kylän lehmistä annetaan yhdestäkään ensi palkintoa."

Mutta siitä nousi tuima keskustelu ja hirvuinen huuto.

Ison Herralan Taavetti huusi Villelle melkein korvan juuressa, kämmeniään yhteen iskien:

"Sen minä sanon, että kauan saavat ajaa agronoomit ennenkuin löytävät sellaisen lehmän kuin meidän Kullankukka... Kun viisitoista litraa lypsää vahetonta maitoa kantamisen jälkeen... ja jolle se palkintoa saa... niin..."

Ja Lintulan hoikkasäärinen isäntä huusi yhteen ääneen Herralan Taavetin kanssa:

"Entäs meillä Reesantti... Nytkin kun poiki, niin neljä kertaa on lypsetty päivässä... ja lehmä lihava kuin tunkio ja karva kuin silkki..."

Ja samaan kiljui Pullolan emäntäkin: "Ja meillä Leijona... Viimeksikin, kun agronoomi kävi kasvitarhaa katsomassa, niin taputti Leijonaa lautaselle ja puheli kuin ystävälle ja kiitteli, että eipä hän ole sellaista lehmää nähnyt kuin suurissa rusthollareissa etelä-Suomessa."

Niin huusivat Mikkolan Villelle vasten naamaa, mutta Ville ei sittenkään luopunut mielipiteestään, siitä näet, ettei hän usko Heinäkylän lehmäin saavan ensi palkintoa.

Nokkaannuttiin Villelle, ja Ison Herralan Taavetti rämisi:

"Sinä et tietenkään antaisi palkintoa, mutta etpäs olekaan palkintotuomarina... vanha keksi..."

Samaan tapaan reuhasivat Lintulan isäntä ja Pullolan emäntäkin.

Vihdoin tuli näyttelypäivä. Oli korea päiväpaiste ja kesä hauskimillaan, ja näyttely oli myös laatuaan ensimmäinen niillä mailla.

Näyttelykentäksi oli valittu Lintulan haka, Aitamänniköksi hoettu, koska juuri se paikka oli herrain mielestä parhaiten sopiva. Tosin muut kyläläiset epäilivät siinä piilevän jotakin salaperäistä, kun tiedettiin Lintulan olevan niin hyvissä väleissä herrain kanssa.

Jo varhain aamulla alkoi näyttelykentälle tulvata väkeä ja karjaa. Syrjälän Hermannikin, vaikka häneltä oli pakkohuutokaupassa myyty kaikki muut lehmät, toi ainoansa, vaaleanruskean, pienoisen ja laihannäköisen Pääskysensä.

"Kaikkia tänne kuljetetaankin... kun on lamassa kuin kevätkoni", sanoi Herralan Taavetti Pääskysen nähtyään.

Ja muutkin nauraa virnistelivät. Mutta tyynenä miehenä Hermannin talutteli Pääskysensä loitommaksi ja köytti mäntyyn kiinni.

"Näkyypä noita olevan muitakin yhtä pieniä", lohdutteli hän itseään.

Isosta Herralasta tuotiin Kullankukka ja iso, maailmanvankka sonni.

Lintulasta neljä lehmää, joiden joukossa Reesanttikin.

Pullolan rengassilmäinen emäntä oli itse taluttamassa Leijonaa, ja perässä kuljetti renki nuorta, jukuripäistä sonnia, joka mellasti vimmatusti.

Herralan Kullankukka oli kaunis lehmä, ja sen ympärille kokoontui väkeä. Se oli ruskean täplikäs, iso ja niin lihava, että ähkyi. — "Tuo se nyt lehmältä näyttää."

"Mutta on sillä, pojat, maitolehmän merkitkin. Ellei tuota palkita, niin..."

"Se se ensimmäisen palkinnon ottaa." — Ja niin kiiteltiin Herralan Kullankukkaa, ja tyytyväisenä seisoi Herrala itse vieressä, keppiinsä nojautuen.

Mutta samoin kiiteltiin Lintulan Reesanttiakin. Ja Pullolan jukuripäistä sonnia moni puhutteli ja ihmetteli Leijonan leveyttä.

"Se onkin tuo sonni auseerirotoa. Sitä ei ole muilla kuin meillä", ilmoitti Pullolan emäntä uteliaalle.

"Ja noin iso, vaikka niin nuori..."

"Se onkin kasvanut ruuan vieressä", sanoi siihen emäntä ylpeästi.

Muiden lehmistä ei pidetty isoa lukua. Ne olivat niin tavallisen näköisiä, ja muutamat olivat likaisiakin.

Syrjälän Hermannin Pääskystä ei ollenkaan puhuteltu. Kaikista merkeistä päättäen näyttivät Herralan, Lintulan ja Pullolan lehmät herättävän enimmäin huomiota. Niiden omistajat seisoivatkin tyytyväisinä, naurusuin. Mutta näyttelyherrat eivät olleet vielä saapuneet.

Mikkolan Ville käveli siinä edestakaisin, lehmiä katsellen. Oli pukeutunut kuin häihin, valkoiseen kaulukseen ja patriineihin, niinkuin niillä on tapana semmoisilla akanluontoisilla vanhoilla nuorillamiehillä. Ja mennessään Pullolan lehmien ohi ei Ville ollut niitä näkevinäänkään.

"Mitähän se tuo täällä luulee tekevänsä", sanoi Pullolan emäntä harmissaan.

"Ilman aikojaan vikureelailee..." lohdutti joku emäntää.

Ville näkyi kuitenkin olevan näyttelyyn innostunut, vaikkei hänellä itsellään ollutkaan mitään tuotavaa, sillä puulta puulle hän kulki ja tunnusteli lehmiä. Ei mitään virkkanut, mutta tunnusteli, väliin hymyili ja väliin pudisti päätään. Ja niin hän lopulta joutui senkin männyn tyvelle, missä Syrjälän Hermannin seisoivat Pääskysensä vieressä. Koetteli Hermannin Pääskystäkin, mutta samassa kuului huutoja, että herrat jo tulevat, isomahainen kunnanesimies etua leikkaamassa ja housunnapit kiinni panematta...

Herrat tietenkin ensin kätelivät Ison Herralan Taavettia, Lintulaa ja Pullolan emäntää, jotka he tunsivat.

"Siinäpä on komea lehmä", sanoivat herrat mennessään Herralan Kullankukan ohi, ja toinen vielä sipaisi kämmenellään lautaselle. Ja sitten alkoi itse toimitus. Valittiin lisää palkintotuomareita: kunnanesimies ja hänen esityksestään myöskin Mikkolan Ville...

Se harmitti Pullolan emäntää, eivätkä siihen olleet muutkaan tyytyväisiä. — — —

Palkintotuomarit kulkivat männyltä männylle, lehmältä lehmälle, tutkivat ja tunnustelivat ja tekivät muistiinpanojaan. Mikkolan Villelläkin oli muistikirja, johon näkyi vetävän viivoja sikinsokin. Kullekin näyttelyyn tuodulle lehmälle pantiin metallinen lippu kytkyseen, ja siinä oli numero, monesko se oli. Herralan Kullankukka sai 1 ja Pullolan Leijona 2. Mutta Syrjälän Hermannin Pääskyselle joutui numero 44.

Ja niin jatkettiin tutkimusta. Kajahteli ilma sonnien lauluista ja lehmäin amunnasta. Ja päivä paistoi ja hauskaa oli.

"Kumma, ettei tässä näytelyssä näy monta maataisrotuista lehmää", sanoi agronomi Mikkolan Villelle.

"Jo minä niille olen sanonut, etteivät tässä näytelyssä tule kysymykseen isot ja lihavat lehmät, vaan maataisrotuiset", ilmoitti Ville.

"Tuskin voimme antaa ensi palkintoa ensinkään", arveli agronomi.

Tultiin sitten tarkastuskierrolla Syrjälän Hermannin Pääskysen luo.

Pääskynen näkyi miellyttävän agronomeja. He tunnustelivat sitä tarkoin ja tiedustelivat, paljonko lypsää.

"Ei sen maitoa ole mitattu", ilmoitti Hermannin. Mutta herrat tutkivat Pääskystä monta kertaa ja puhuivat keskenään ruotsia.

Mutta Herralan Kullankukkaa, Lintulan Reesanttia ja Pullolan Leijonaa he kiittelivät kaikkien kuullen.

Illemmalla vasta ilmoitettiin tulokset. Toinen agronomeista puhui ensin lämpimästi maataiskarjan mainioista ominaisuuksista ja siitä, että juuri sitä rotua oli koetettava saada jalostumaan.

Kuunneltiin, että milloinkahan sanoo mitkä palkitaan, sillä sehän tässä pääasia oli eivätkä joutavat puheet.

Mutta sitä ei vielä ilmoitettu, vaan toinen aloitti puheen siitä, että tässä näytelyssä oli monta

hyvin kaunista ja lihavaa lehmää, mutta ne eivät olleet maatiaisrotua.

"Eiköhän saarnaa vuorolleen Mikkolan Villekin", ivasi Pullolan emäntä.

Mutta jo vihdoinkin ilmoitettiin.

Ensi palkinnon sai Syrjälän Hermannin Pääskynen. Ja agronoomi käski tuoda Pääskynen siihen eteensä, niin hän selvittää, mitkä maatiaiskarjan mainiot tuntomerkit ovat...

Väkijoukosta kuului napinaa, ja Herralan Taavetti huusi, että agronoomitkin sen kuulivat:

"Jopa meni joutavaksi koko näyttely..."

Muut palkinnot jaettiin mikä millekin. Ei vain yhtään liennyt Herralaan, ei Lintulaan eikä Pullolaankaan.

Se oli hävitöntä... sikamaista. Herralan Taavetti noitui, Lintulan isäntä käski joka sorkan poistua maansa päältä, ja Pullolan emäntä itki...

Agronoomi tuli kysymään Herralan Taavetilta, eikö hän myy Kullankukkaa, sillä se ostettaisiin maamiesseuran omaksi...

"Ei ole pienen rahan tarvetta", vastasi Taavetti ja käänsi selkensä.

Siitä ei ollut kuin mieliharmia ja pahennusta koko näyttelystä. Herralan Taavetti ei aikonut enää ikänä käydä näyttelyssä. Lintulan isäntä ei enää tahtonut kylvää apulantaa ja ajoi kynnönneuvojankin ulos kujasta. Pullolan emäntä päätti olla enää ottamatta kasvitarhakoulua ja aikoi kaikki agronoomien antamat kirjatkin polttaa...

Ja Syrjälän Hermannin sai vihamiehiä Pääskysensä takia. Mikkolan Ville sai varoa henkeään, kun oli ollut palkintotuomarina, eikä hän uskaltanut syksymmällä pimeinä iltoina kulkea yksin...

Niin ettei Heinäkylän karjanäyttelystä ollut muuta kuin mieliharmia ja pahennuksia.

ERÄS REIPAS NAINEN

Minulle muistuu mieleeni muuan hauska tapaus.

Me olimme, Hannulan Iivari ja minä, lähteneet maailmaa katselemaan ja ehtineet jo Keski-Suomeen saakka. Juna jyttytti mennä vihaista vauhtia, lämmin oli, piippu hampaissa kummallakin.

Siinä oli meidänkin vaunussa käynyt monenlaista ihmistä, herraa ja talonpoikaa, sittenkun junaan astuimme. Mutta asemille niitä jäi ja toisia tuli, niin että aina oli vierasta väkeä ympärillämme.

Eräältä asemalta tuli taas kaksi vierasta henkilöä meidänkin vaunuun. Toinen oli herra, keski-ikäinen, laihanlainen ja väsähtäneen näköinen. Maisteriksi me hänet päätimme. Mutta toinen oli nuori nainen, niin heikkarin reippaan ja iloisen näköinen ja tukevaa tekoa herrasnaiseksi. Korea tuppi hänellä riippui vyötäisillä, vasenta reittä vasten, ja lyhyeksi kerittyä tukkaa peitti kevyt urheilulakki. Hän puhui kovalla äänellä sille maisterin näköiselle, ja he tuntuivat kuuluvan yhteen.

"Sen minä sanon, Alfred, että ikäsi saat katua, kun et kiivennyt Vuokatille", sanoi hän maisterille. Mutta maisteri näytti niin kovin väsyneeltä, hymyili vähän, mutta ei vastannut.

— Ahaa, — ajattelin. — Tässä nyt saan minäkin nähdä reippaan naisen, josta olen niin paljon kuullut puhuttavan! Näin onni miestä lykkielee!

Ja minä aloin oikein vasiten häntä tarkastella. Saamari kun hän olikin reippaan ja pulskan näköinen! Jalka polvella hän istui kuin miehet ja käsitteli tuppeaan, vähän väliä tempaisten puukon näkyviin. Hän oli hyvin päivänpaahattama, ja minusta näytti, kun sivultapäin katselin, että hän kyllä ennen tulevaa kesää tarvitsee partaveistäkin. Ei hän vähääkään moittinut tupakansavua, vaikka meillä roihusi mahorkka piipussa kuin tervahauta.

Mielissämme me häntä katselimme ja ihmettelimme, ja minä luulen, että Hannulan Iivari häneen rakastuikin, koska kuiskasi korvaani:

"Tuommainen se pitäisi talossa emäntä olla."

Maisterin näköinen herra näytti kammovan tupakansavua, koska huiski kädellään savua suunsa edestä ja ähki, mutta ei virkkanut mitään meille.

"Oh... sitä pitää ihmisen tottua minkälaiseen ilmaan hyvänsä", sanoi reipas nainen. "Sotkamossa minä nukuin väenpirtissä, jossa roihusi monta kymmentä piippua."

Ja niin sanoessaan hän kääntyi meihin päin.

"Saattaa tässä olla vähemmälläkin... Jos tuo maisteri moittii", sanoi Iivari ja kolisteli piippunsa tyhjäksi.

Siitä päästiin keskustelun alkuun. Reipas nainen näytti saavan meistä huvia. Hän kertoi olleensa ylimaassa kesää viettämässä, ja hänellä oli merkillisiä seikkailuja juteltavana. Milloin hän oli kanootissa melonut suuren järven poikki, vaikka kävi myrsky, milloin laskenut vaarallisia, kivisiä koskia, milloin juossut kilpaa herrain kanssa tai kiivennyt korkeimmille vuorenhuipuille.

Suu selällään ja ihmeissämme kuuntelimme, kuinka uljas hän oli.

Mutta sitten hän äkkiä vasiten kääntyi meihin päin ja kysyi:

"Mistä päin nämä miehet ovat?"

"Sieltä ollaan Pohjanmaalta."

"Vai niin. No sitten te tunnette Ritolan, sen mainion hiihtäjän?"

"Hyvin tunnetaan."

"No niin. Miks'ei. Mutta minä en juuri anna arvoa hiihtourheilulle, toista on juoksu... Mitä se on, että sompasauvain nojassa räpäköi eteenpäin... Toista on juoksu... Siinä tulee kysymykseen jalkojen jänteveys ja terveet keuhkot... Uskokaa pois, miehet, että se aika ei ole kaukana, jolloin hyvää juoksijaa ihmetellään enemmän kuin nopeinta hiihtäjää... Onko siellä teidän puolella ketään nopeaa juoksijaa — minä tarkoitan sellaista, joka olisi muilta voiton vienyt?"

Me koetimme muistella, että ketä siellä päin olisi...

"On se Perttunen ollut ihmiseksi peto menemään", muisti Hannulan Iivari.

"Perttunen? Enpä minä muista sitä nimeä kuulleen. Ei hänestä ole mainittu urheilulehdessäkään."

Hän otti esille muistikirjansa ja alkoi sitä selaila. Sitten hän äkkiä kysyi:

"No kuinka nopea se on se teidän Perttusenne?"

"No Raahesta Ouluun vihkaisi neljässä tunnissa", sanoi Iivari.

"Neljässä tunnissa! Mutta sitä taivaltahan on kahdeksan penikulmaa... Sehän on aivan... Elääkö hän vielä?"

"Jo on aikoja, kuulemma, kuollut Kuopion linnassa."

"Linnassa...?"

"Niin... sehän oli suurin rosvo Pohjanmaalla, Perttunen, mutta neljässä tunnissa se Raahesta Ouluun kuuluu juosseen, kun häntä ajettiin takaa", selitti Iivari.

"Assss... Enhän minä nyt kysy mitä rosvot ovat juosseet, vaan tarkoitin sieltä teidän kotikyläläisiänne", sanoi reipas nainen, hiukan tyytymättömänä.

"On siellä meidän kylässä yksi, jota vain ei heti oteta juoksulla kiinni, olkoon takaa-ajaja kuinka nopsasäärinen hyvänsä", tuumaili Iivari taas.

"No kuka hän sitten on?" uteli reipas nainen.

"Se on Saarelaisen Aukusti Viianmäeltä. Toissa syksynä kerran, kun sattui yöjuoksuun, niin..."

Tultiin onneksi asemalle, että Iivarin kertomus Saarelaisen Aukustin yökengässä käynnistä jäi sikseen.

Nainen alkoi tahtoa maisteria ulos, kun juna pysähtyi, mutta maisteri kieltäytyi, arveli:

"Eihän juna viivy kuin pari minuuttia."

Mutta reipas neiti meni jaloittelemaan, rennosti kävellen edestakaisin asemasillalla. Ja kun juna läksi liikkeelle, juoksi hän palasen matkaa kilpaa sen kanssa ja sitten ihmeen näppärästi hyppäsi junaan. Ja kun hän oli ehtinyt entiselle paikalleen istumaan, sanoi hän maisterille:

"Seuraavan aseman vieressä on niin ihmeen sievä järvi. Sitä sinunkin pitää, Alfred, lähteä katsomaan. Ehdimme hyvin käydä sillä aikaa kun juna seisoo, kun panemme pikku juoksua mennessä."

"Mutta minä en juuri luota juoksuuni", vastasi maisteri, eikä todella siltä näyttänytkään, että hän olisi kyennyt kilpasille.

"No kaikkia kuulee! Sinä olet mies parhaassa iässä ja minä nainen, jolle hameet vielä tekevät juostessa haittaa. Ei muuta kuin menemme ihailemaan sitä järveä", sanoi hän maisterille päättäväisesti ja lisäsi kääntyen meihin päin ja huulet makeassa hymyssä:

"Totta kai nämä miehetkin uskaltavat lähteä?"

"Jos ehtisi takaisin...?" arveli Iivari ja katseli isoja, raskaita pieksujaan.

Samassa oltiinkin asemalla.

"Kas tuolta mäntyjen välitse vilahtelee järven pintaa... katsokaas!" puheli hän ja puoliväkisten vei maisterinkin mennessään.

Me katselimme junan akkunasta, kun he aika vonkaa poistuivat asemahuoneen päitse järvelle päin ja pian katosivat taajaan metsään.

"Liekö tuo niin juoksija kuin kehuu", arveli siinä meidän vaunussa muuan ukko. "Herrasnainen vielä... missä hän olisi oppinut juoksemaan!"

Arvelivat siinä muutkin, arvelivat yhtä ja toista, ja joku nuori mies tuntui laskettelevan rumanlaisia sukkeluuksiakin reippaan naisen kustannuksella.

Mutta aika kuluu. Kello jo soi, ja ne, jotka ovat käyneet junasta jaloittelemassa, kiipeilevät vaunuihin...

Kello soi taas... junailija puhaltaa pilliinsä...

Mutta maisteria ja reipasta naista ei näy... Vielä ehtisivät, jos panisivat oikein täyttä ravia... Jokohan kumminkin jäävät junasta?

Kaikki vaunussa olijat tähtäävät metsään .. ja odottavat jännittyneinä...

Juna lähtee liikkeelle...

"Jo, saakeli soi, jäivätkin!"

Mutta ei sentään. Tuolta näkyy jo maisteri... viskoo vihaisesti jalkojaan ja huitoo käsillään ja huutaa... ja lähestyy nopeasti...

Jo näkyy reipas nainenkin, mutta kaukana jälessä...

"Kun ehtisivät! Kun ehtisivät!"

"Jo jäävät! Jo jäävät!"

Mutta viime nipukassa ehtii maisteri, kun juna jo lujentaa vauhtiaan. Nainenkin vihkaisee jo melko lähellä, hattu kourassa panee parastaan, tuppi on sulkana perässä ja hiukset hulmuavat kuin hevosen harja... näyttää viittoavan ja huutavan...

Mutta junakin yhä lisää vauhtiaan... joku nauraa ja viuhtoo nenäliinalla akkunasta... Mutta naisesta vilahtaa vielä tuppi mäntyjen välitse, kun juna jo kiittää täyttä vauhtia...

Maisteri istuu kalpeana penkillään ja saaloo kuin ajettu poro eikä näytä välittävän mistään.

"Eihän se juoksija ollutkaan, vaikka kehuu", sanoi Hannulan Iivari ja kertoi nyt sen urotyön, jonka Saarelaisen Aukusti oli kuluneena syksynä yökengässä käydessään tehnyt.

Ja hauska juttu se olikin.

ERÄS SONNIYHDISTYS

Järvirannan kylässäkin oli tehty paljon uudistuksia ja mullistuksia niin maanviljelyksen kuin karjanhoidonkin alalla. Siinä kylässä olikin jo monta isäntää, jotka olisivat olleet kunniaksi mille kylälle hyvänsä. Sen tiesi siitakin, että maanviljelysoppineet usein kävivät Järvirannalla ja pitivät pitkiä puheita.

Varsinkin oli Heikuraisen Ville etukeulan miehiä. Suurilahjainen hän oli ja verraton sananiekka. Ja edistyksen mies kaikin puolin. Sunnuntaisin hän tavaili sanomalehtiä ja kertoi sitten kummasteleville kyläläisille uutisia omasta maasta ja ulkomaidenkin kuulumisia.

Tässä mennä kesänä sitten, kun Heikurainen tutki sanomalehteään, huomasi hän erään ilmoituksen, joka koski omaa kylää ja häntä itseäänkin. Se oli pitkänlainen ilmoitus. Siinä sanottiin, että oli päätetty perustaa sonniyhdistys Järvirannan kylään. Maamiesseura, joka toimi niillä seuduilla, oli sen niin päättänyt, koska karjanäyttelyissä oli tultu siihen ikävään huomioon, että maatiaisrotu yhä vähenemistään väheni. Ja ilmoituksessa mainittiin, että kokous pidetään Heikuraisen talossa ja että toivotaan runsaasti osanottajia...

Sen enempää ei Heikurainen joutunut ilmoitusta tutkimaan. Hänestä tuntui hyvältä, että herrat kunnioittivat käynnillään hänen taloaan. — Ne jäivät mennä kesänä pitämään talostani, — ajatteli hän ja läksi asiasta ilmoittamaan emännälleen.

Mutta emäntä oli sattunut menemään kylälle, niin ettei Ville saanutkaan kertoa ilahduttavaa uutista. Hän palasi pirttiin ja mietiskeli...

Olihan hän kuullut paljonkin puhuttavan yhdistyksistä, puhuttavan ja kirjoitettavan. Mutta ei ollut sattunut kuulemaan sonniyhdistyksestä... Hän mietiskeli sinne tänne, mutta ei jaksanut ymmärtää, mitä sellainen yhdistys oikeastaan oli. Tosin hän muisteli kirjanäyttelyssä agronomin puheen sonneista ja sonnivasikoista, mutta sonniyhdistyksestä ei ollut puhetta...

Siihen tulivat sitten naapurinisännätkin Voimala ja Kurikka, tulivat uutisia kuulemaan niinkuin ennenkin sunnuntaisin.

"No parin viikon päästä se on kokous taas meillä. Agronomit tulevat, ja taitaa muitakin herroja tulla", sanoi hän heti vierailleen.

"Mitähän ne nyt näin keskellä kesää meinaavat?" kysyi Kurikka.

"Täälläkin tulee perustettavaksi sonniyhdistys. Ilmoituksen ovat jo panneet lehteen ja maininneet, että meille tulevat... Sellaisia yhdistyksiä kuuluu olevan jo muualla Suomessa paljon, melkein joka pitäjässä..."

"No niillä on hommia... Mitähän ne sillä meinaavat sitten?" tiedusteli Voimala.

"No etkö älyä, että joka tahtoo, saa ruveta jäseneksi sonniyhdistykseen samoin kuin maksamalla saa olla jäsenenä maamiesseurassakin", selitti Heikurainen toimestaan.

Mitäpä siihen oli naapureilla sanomista. Kai se niin oli.

Mutta hetken kuluttua arveli Kurikka:

"Meidän mullikkaa ne kyllä karjanäyttelyn aikana kehuivat. Pitäneekö se tuoda tänne silloin?"

"Ei puhettakaan. Ei sanota mitään ilmoituksessa", selitti Heikurainen ja lisäsi varmuudeksi:

"Ne pitävät vain kokouksen, jossa puhuvat sonniyhdistyksestä."

Kauan aikaa miettivät ääneti, niin Kurikka arveli:

"Eiköhän niillä sentään ole tarkoitus parhaita sonneja käydä tarkastamassa... vai kuinka?"

"Ei, ei. Se on vain kokous. Luulen, että agronomi siitä minulle kirjoittaakin. Tuttava mies kun on", selitti ja toivoi Heikurainen.

Mutta Kurikka ei ollut päässyt selville asiasta ja alkoi sen vuoksi tenätä vastaan Heikuraiselle, selittäen tulleen lukemalla maanviljelyslehteään siihen ymmärrykseen, että kyläkunnalle valitaan sonni, joka on tarkoitukseen sopiva. Se sitten ostetaan yhteisesti...

"Niinkö sinä luulet, etten minä ole lukenut maanviljelyslehteä niin tarkkaan kuin sinäkin?" kivahti siihen Heikurainen.

"Enhän minä sitä väitä. Elä siitä suutu, mutta siihen käsitykseen minä olen tullut", koetti Kurikka selittää.

Ja kolmissa miehin siinä väittelivät monta tuntia, pääsemättä selville, mikä oikeastaan oli sonniyhdistyksellä tarkoituksena.

Pianhan siitä levisi koko kylälle tieto, ja touhua ja hommaa tuli joka taloon. Mutta Heikuraisen Ville oli sentään enimmin hossissa ja vauhkamoisillaan. Tuttava agronomi oli lisäksi kirjoittanut Heikuraiselle, että heitä tulee kaksi esitelmänpitäjää, ehkä kolmekin, ja sopii toimittaa ruuanpuolta siksi päiväksi, ettei tarvitse nälissään taipaleelle lähteä. Ja siitä olikin kylliksi tointa. Sillä herroja tuli kohdella hyvin ja passata... sitten ne taas mainitsevat sanomalehdessä, kuinka vieraanvaraisesti heitä kohdeltiin Heikuraisella Järvirannalla...

Ja sen oli Heikurainen nähnyt ja kuullut, että juhlatilaisuuksissa pidettiin puheita. Ja hän päätti nyt, kun agronomit tulevat, pitää heille tuliaispuheen, toivottaen heitä tervetulleiksi tänne syrjäiseen maailmaan. Hän oli siksi oppinut suutaan soittamaan, ettei vähääkään epäillyt puheensa onnistumista. Vaikeampaa oli keksiä sopivia sanoja, liukkaita lauseita ja asiallista sisältöä...

Mutta hänellä oli pari viikkoa harjoitusaikaa, ja hän käyttikin sitä hyväkseen, harjoitellen aamusta iltaan ja välistä öilläkin.

Silloin oli kestikievarikin Heikuraisella. Kaikille matkustavaisille Heikurainen kertoi tulevasta kokouksesta, huomauttaen erityisesti sitä seikkaa, että agronomit aina tahtoivat juuri *heillä* pitää kokouksensa...

* * * * *

Naapurikylän kestikievarissa agronomit jo olivat tulossa Järvirannalle. Ei ollut enää kuin yksi taival Heikuraiselle. Heitä oli kaksi, ja he olivat nuoria, hauskoja miehiä kumpikin.

Siihen sattui tulemaan muitakin matkustavaisia samalla kertaa. Muuan nuori metsäherra, joka matkusti uuteen virkaansa, eräs kauppatatkustaja ja ylioppilas, jotka aikoivat mennä Lappiin asti.

Nuoria ja hauskoja miehiä he olivat kaikki, ja koska kerran tulivat tuttaviksi ja olivat yhtäälle päin matkustamassa, niin... ja kun kullakin oli eväitä matkassaan... eikä sattunut yksikään olemaan raittiusmies, niin... *niin* tekivät totia kelpolailla...

Olivat hauskimillaan nousuviinassa, kun joku esitteli, että tässä pitäisi syödä...

"Me syömme seuraavassa kestikievarissa. Siellä on komeat päivälliset, sillä juuri siellä me aiomme pitää pari esitelmää", sanoivat agronomit.

Se sopi toisillekin.

"Mitä esitelmiä te nyt pidätte?" kysyi metsäherra.

"Koetamme kehoittaa ukkoja perustamaan sonniyhdistystä."

"Sonniyht... *vad fan är det?*" kysyi kauppatatkustaja, joka taisi huonosti suomea eikä ollut perehtynyt maanviljelykseen.

Agronomit selittivät asian. Ja sitten he nauroivat päälle. Ottivat sitten, koska se sonniyhdistys tuntui naurattavan, vielä hyviä matkapaukkuja ja päättivät Heikuraisella kalaseerata lisää.

Sitten he läksivät taipaleelle, hauskimillaan humalassa kukin, läksivät kolmella hevosella, että oikein kummalta näytti, kun niin monta herraa oli yhtäkaa liikkeellä. Taival oli lyhyt, tie hyvä ja kulku nopea. Kauppatatkustaja nauroi sonniyhdistykselle ja puheli pitkin matkaa...

* * * * *

Heikuraisen kuistin akkunasta sopi nähdä pitkän matkaa tielle päin. Siinä oli Heikurainen vaaninut kaiken päivää, koska herrat näkyisivät tulevan, että ehtisi kuistin eteen tervehdyspuhettaan pitämään.

Ja kun Heikurainen pistäysi sisälle sikaaria noutamaan, huusi renki, joka oli sillä välin pitänyt vahtia:

"Jo tulevat! Kolmella kyydillä tulevat... monta herraa!"

Ne tulivatkin semmoista vauhtia, että Heikurainen tuskin ehti kuistin eteen seisomaan. Ja yhtäkaa

ajoiivat porrasten eteen...

"Minä saan lausua tervetulleeksi arvoisan *sonniyhdistyksen...*" aloitti Heikurainen, ottaen lakin kouraansa.

Agronomit nauroivat täyttä kurkkua, metsäherra ja ylioppilas hymyilivät, mutta kauppatkustaja, joka oli sattunut eellimmäiseksi, noitui:

"Eikö nyt menemästä häpeä... te ole itse sonniyhdistys... *Sakramenskade...*"

MUSTAN PEKAN TUVASSA

Römppäviikolla oli hauskaa Mustan Pekan luona.

Kun naimaiässä olevat rengit ja piiat kokoontuivat milloin mihinkin riiheen tanssimaan, keräännyimme me poikaviikarit Mustan Pekan tupaan huvittelemaan.

Ja hupaista siellä olikin joka päivä koko römpän ajan. Pekka itse oli hauska ukko, joka osasi aina asettua sille tuulelle, että vieraat viihtyivät. Ja tuhansilla konsteilla hän osasi keplotella pojilta lantit omaan kukkaroonsa. Römppäviikko olikin Pekan paras tienestiviikko koko vuoden aikana.

Tässä minulle muistuu mieleen eräskin römppäviikko.

Lampan Petteri, Suvitien pojat, Herralan rengit ja Kumpulan Sakke olivat Pekan tuvalle menossa, ja heidän joukkoonsa yhdyin minäkin.

Siellä oli jo ennestään pappilan renki Helmeri, joka hiessä päin ja tulipunaisena naamaltaan opetteli soittamaan hanuria. Sitä sai, näet, viidenkolmatta pennin vuokraa vastaan tunnilta soitella. Ja Helmeri harrasti musiikkia.

Mutta oli siellä muutakin hauskaa. Pekalla oli myytävänä sikaareja, savukkeita ja vehnäpullia ja likaisia pastilleja vanhassa sikaarilaatikossa.

Mutta hauskimpia olivat konstit, joita sai yrittää, kun Pekalle maksoi kerta kaikkiaan kaksikymmentä penniä yritykseltä.

Ja niitä oli monenlaisia, oli "saukonpyyntiä", "hauinuintia", "Tampereella käyntiä" ja "Moskovasta pikanellin nountia".

Viimeinen oli vaikea matka, ja kovin harva pääsi Moskovaan ja vielä harvemmat sieltä pikanellia toivat. Mutta yrittää sopi, ja hauskaa se oli.

Suvitien pojat ostivat heti savukkeita, Herralan rengit sikaarin suuhunsa, mutta Lampan Petteri ja Kumpulan Sakke aikoivat yrittää Moskovaan.

"Se on oikein, pojat. Ei ole tänäpäivänä vielä kukaan päässyt perille asti. Jussilan Matti sentään pääsi jo Pietariin", kehoittelee Pekka poikia.

Lampan Petteri ja Kumpulan Sakke lyövät vetoa. Se, joka joutuu tappiolle, maksakoon viisikymmentä penniä voittajalle, ja Pekalle, konstin keksijälle, vuokraa kaksikymmentä penniä.

Konsti on tämmöinen. Orteen on solmittu köydenpää kiinni, ja toinen pää köydestä heitetään orren yli, niin jää kuin silmukka köyteen. Nyt pitää Moskovaan lähtijän ottaa irtonainen, orren yli heitetty köyden pää käteensä ja panna silmukka niskaansa. Sitten tulee hänen, pää kenollaan taaksepäin, ettei köysi niskan takaa luista, alkaa käsivoimallaan haalata itseään orren tasalle. Orrelle on pantu kuivettunut nisupulla, joka hänen tulee ottaa huuliensa väliin ja laskeutua taas takaisin.

Lampan Petteri yrittää ensin. Hän panee köyden niskansa taakse ja tarttuu irti olevaan köydenpäähän. Alkaa vetää ja vetää. Riivatusti köysi painuu niskaan, ja naama paistaa punaiselta...

"Kas vaan tuota Petteriä... juuri niin... pitele päätä hyvin taaksepäin, ettei köysi luiskahda... Jo on noussut...", kehuskelee Pekka.

Mutta muut huutavat:

"Vie terveisiä ja tuo pikanellia meidänkin varalta!"

Petteri ponnistelee, mutta nousee hitaasti, ähkää ja haalaa, että suu on auki. Jo pääsee kohoamaan puoliväliin ja riippuu siinä kuin Aapeli oksassa... tekee epätoivoisen yrityksen... ja pudota romahtaa samassa lattialle selälleen...

"Ei ollut passia matkassa... Rajalta palautettiin takaisin", nauretaan hänelle.

Mutta Petteriä ei naurata, sillä niska on verinaarmuissa ja kädet hellinä.

Tulee Saken vuoro.

Sakke on kiinteämpää poikaa kuin Petteri ja sinnikko ja sitkeä kuin peto.

"Jo nyt kumma lienee...", sanoo hän ja sylkee kämmeniinsä.

Pekan, joka on isäntä, täytyy tarkoin katsella, ettei saa tehdä petosta. Ja Sakelta otetaan kaulahuivi kaulasta, ettei siitä saisi mitään suojusta niskalleen.

Ensi yrityksellä Sakke on jo puolivälissä ja riivatusti punottaen ja hammasta purren kohoilee yhä ylemmäs.

"Jo saakeli pääseekin!" huutavat pojat. "Jo voittaa vedon!"

Ja Sakke onkin jo orren tasalla. Siinä vähän hengähtää ennenkuin alkaa nisupullaa huuliensa väliin hamuta.

"Ollaanko pikanellivapriikissa kotona?" kysytään häneltä.

Sakke tekee tuimia yrityksiä saadakseen nisun huulilleen. Mutta siinä hamutessa luiskahtaakin köysi niskan takaa, ja hän pudota jymähtää lattialle.

"Ha, ha, ha... Etkös osannut sanoa hyvää päivää, kun portilta palasit?" ilkkuvat jotkut.

"Siltä unohtuivat tupakkivehkeet... se lähti niitä noutamaan", lohduttelee Pekka.

Pappilan Helmeri harjoittaa yhä hanurilla sotteesia, että hiki tippuu. Herralan rengit koettavat "hauinuintia", ja Suvitien pojat meinailevat Moskovaan.

Saisi nähdä, pääsevätkö.

Ja niin on hauskaa Mustan Pekan tuvassa.

UNOHTUNUT RAKKAUTENI

Pitkän taipaleen olin jo kulkenut, mutta vielä pitempi oli se, jolle piti painua. Minua opastettiin talossa, sanottiin:

"Puolivälissä on Karhu-Jaakon uudistalo. Siihen jää yöksi, niin seuraavana päivänä ehdit kylään."

Ja aikaisin aamulla isäntä valjasti menevän porohärän pulkan eteen ja neuvoi:

"Tästä on pulkanlatu Karhu-Jaakon taloon asti. Sinne osaat, kun annat poron höllin hihnoin juosta hölkötellä."

Hyvää vauhtia kirmaisee poro kujasta järvelle ja noudattaen entistä pulkanjälkeä laukkaa sen yli vastaisen rannan kuusikkoon, jonka läpi vie jälki.

Suuri, asumaton sydänmaa on edessä, takana ja kummallakin kupeella, äänetön, hiljainen maailma, jossa ei kuulu minkäänlaisia ääniä. Paksu lumi peittää rotkot ja paunikot; kaasikkojen päällitse vie poro minua yhä oudompaan erämaahan. Kajastaa vaisusti lyhyen talvipäivän vinkka, kun latu nousee harjuille ja kiipeilee vuoren rinteitä. Etelän taivaalta, kahden korkean vaaran välissä, näyttää kuin päivä pyrki esille, mutta ei jaksa nousta näkyville, hetken aikaa kumottaa kellertävältä taivaan rannalla, mutta himmenee ja häipyä pois vaarojen taakse. Olen vielä nuori ja terve, eivätkä minua sureta entiset

muistot tai tulevat huoleta. Nautin tätä sydänmaan yksinäisyyttä ja poron hölkätessä lauleskelen:

Juokse, porosein, poikki vuoret, maat, seistä, syödä saat...

Niin, saat levähtää sitten, kun pääsemme Karhu-Jaakon taloon.

Se onkin virkku peura, jalat napsavat somasti, ja kepeästi se heittelee, vaikka jälki pudottelee. Outo on tämä taival minulle, oudot maisemat ja kukkulat. Harvoin tästä kulkevat poromiehekään, ja tuskin koskaan muita ihmisiä. Tänne ei ole vielä ehtinyt tukkilaisen kirves hävitystyötään tekemään... tämä on koskematonta erämaata, suurta ja komeaa, kuin nukuksissa. Tie on hauska, taival vaihteleva. Milloin näkee vaarain päältä silmäkantamiin lumista tunturimaailmaa, milloin jälki laskeutuu syvän laakson korpeen, ja silloin se painuu kuusikon sisälle kuin hämääseen. Ja taas kun männikkötievoille ehdimme, laulelen:

Siellä verraton sammalaarre on.

Vasta iltamyöhällä saavun pienelle järvelle, johon jälki jyrkkänä putoaa vaaran alle. Järven poikki on jälki lujempaa, ja siinä pistää poro vihaisen laukan, niin että höyry pulkan perässä punoo... ja vauhdilla nousee toiselle rannalle, jossa on ison kiven vieressä vanha verkkoaitta ja rivi verkkokeppejä... ja aavistamattani ilmestyy siinä eteeni vähäinen uudistalo vastaveistettyine seinineen... — — —

Olen jäänyt sinne yöksi. Poro on laskettu yösyöttöön talon porojen kanssa jäkäläiselle ahteelle lähistölle. Ja minulle on luvattu vuode ja hoivata minkä osaavat.

Vähäinen on talon perhe, äiti tyttärineen. Isäntä on mennyt metsille poromiesten kanssa. He eivät tiedä paljoa uutisia maailmalta. Harvoin täällä sattui kukaan käymään. Saattoi kulua vuosia, ettei yhtään vierasta kulkenut sen kautta.

Hän miellyttää minua, tuo tyttö. Hän on niin kaunis ja verevä, vankka ja rohkea. Hänellä on pitkät mustat hiukset ja säkenöivät ruskeat silmät. Hän kertoo peittelemättä lyhyen elämänsä tarinan — tarinan yksinäisestä erämaasta. Kesäisin hänellä on hauskaa. Hän kalastelee yksin, ui yksin ja osaa yksin pyörryttävien salojen halki. Talvisin hän ajelee porolla milloin mieli tekee. Ei ole täältä sydänmaalta mihinkään pyrkinyt. Kerran on käynyt kirkolla ja siellä nähnyt paljon.

"Siellä taitaisi olla hauskaa, missä on paljon ihmisiä", sanoo hän minulle äkkiä, ja olen näkevinäni hänen kirkkaan silmänsä ilmeessä kuin tuskaa siitä, ettei sinne pääse.

"Ei siellä ole hauskaa", vakuutan hänelle. En tahdo kertoa hänelle maailman elämästä, herättää kuvitelmia tai hänen nukkuvia halujaan kavalaan maailmaan.

"Mutta siellähän kuuluu jokaisella olevan oma ystävänsä: pojilla tyttö ja tytöillä poika... Onko sinullakin ystävä?" kysyy hän arvelematta.

"Ei ole minulla sellaista ystävää, jota tarkoitat."

Hän on valmistanut minulle vuoteen kamariin ja pannut hajuheinäpalmikon pääni pohjalle...

Minä tunnen häntä rakastavani, tunnen, että saan omistaa hänet yksin... Muutan tänne minäkin ja jätän taakseni sen maailman, josta olen lähtenyt... En mistään voisi löytää sellaista ystävää kuin hän on... samalla niin hellä ja hyvä, rohkea ja miellyttävä. Hänen hipiänsä on hieno kuin silkki, ja hänen vartensa joustava ja muhkea...

Ja aamulla hän sanoo minulle:

"Vai ei sinulla ole ystävää... ei ole minullakaan."

Ja hän istuu sängyn partaalle miettivänä.

"Ole sinä minun ystäväni, niin minä olen sinun", saan hänelle sanotuksi.

Hän lupaa sen. Ei ikäänään sano unohtavansa...

Hän on jo käynyt metsällä, heittänyt porot suopunkiin ja valjastanut oman ajokkaansakin. Sillä hän tahtoo lähteä minua saattamaan, kun jäljetön, pitkä taival on kuljettavanani.

Voi, kuinka hän on reipas puuhatessaan poron parissa! Korea lappalaislakki somistaa hänen sievää muotoaan, ja pitkä musta palmikko leiskuu lanteilla niin kiihoittavan viehättävästi. Ja kun hän hyppää pulkkaan, kääriäisee hän helmansa tiukalle jalkojensa ympärille ja tempaisee hihnasta kuin tottunein poromies ja vilahtaa jäljettömälle tielle männikkötievaan kohti talon taakse...

Näen hänen ajavan edellä, näen hänen pulskan vartensa ja pitkän palmikkonsa... ja vähän väliä ruskeat silmänsä, kun hän kääntyy taakseen katsomaan, missä asti minä tulen...

* * * * *

Siitä on nyt jo kulunut monta vuotta, kun sattui tuo lemmenseikkailuni erämaassa, sydäntalven aikana. Maailma vei kun veikin minut mukanaan. Unohtin hänet — samoin kuin monta muuta — enkä ole hänestä mitään kuullut. Totta kai hänkin on jo unohtanut — kaiketi aavistanut, että se maailma, josta hänen luokseen tulin ja johon hänen luotaan läksin, on kavala ja kurja... ettei tarvitse ikävöidä eikä mieli tee muistella sen pettäviä ystäviä.

KAIHOLAAMME

Laaksosta noustaankorkean mäen laelle, jonne näkyy suurenmoinen kuutamon valaisema maisema leveään, polveilevan joen rannoilla ja hyvin kaukana lumisia vaaroja ja repaleita hakatuista saloista.

"Ah! Tämäpä on ihanaa!"

Niin hän sanoo, hän, josta olin nuorukaisena uneksinut ja miehenä miettinyt. Olen löytänyt hänet sieltä, mistä ennen turhaan hain. Me matkaamme nyt omaan Kaiholaamme, pieneen kotiimme kauas erämaahan. On syystalven leuto yö, tyven ja kuutamoinen.

Hän on täällä outo, vieras näillä vaaroilla, ja näkee ensi kertaa palasen sitä pientä maailman nurkkaa, jonne hän tahtoo minua seurata.

"Näinkö kaunis onkin sinun Pohjolasi!"

Hän ihastuu siitä, mitä näkee, ja riemu loistaa hänen silmistään.

"Rakastatko Pohjolaani?"

"Oi, enhän tätä tämmöiseksi luullut, en voinut kuvitella, vaikka kerroit, että Pohjolasi on näin suuri, näin ihana ja avara."

Mäen päälle pysäytämme hevosemme ja nautimme kumpikin. Yllämme kaareutuu korkea, tumma taivas ja tähtien tuhannet laumat. Edessämme on suuri ja kolkon komea Pohjola korkeine lumisine vaaranlakineen, joiden huippujen päällitse revontulet kalpean kellertävinä leimuavat. Siellä monien vaarojen takana on oma pieni Kaiholamme, onnemme ja ilomme hauska koti.

Tie on soma ja mutkikas. Mustan mieli on iloinen ja virma. Se juosta vilistää vastaleessakin; sen harja hulmuu rennosti ja komeasti, tiu'ut soivat ja kulkusen helinä kuuluu somalta kirkkaassa ilmassa. Sanomaton onnen ja ilon tunne valtaa minut, rajaton riemu täyttää sydämeni, ja minä puserran häntä povelleni kuin pelkäisin hänen katoavan pois... Olenko hänet ansainnut? Olenko todellakin ollut saamassa elämältä näin paljon?

"Olet, olet. Minä tunnen selvästi, että sinua juuri varroin ja ikävöin", vakuuttaa hän minulle.

"Olin niin orpo ja onneton, niin kaihomielinen ja kelvoton. En tietä tiennyt, kussa kuljin, en polkua löytänyt, joka vei kultaiseen kartanoosi..."

"Löysitpähän. Tapasit minut juuri silloin, kun jo olit lakannut toivomasta."

"En enää uskonut sinua olevankaan. En toivonut palkkaa saavani kaikkien kovien vuosien koettelemuksista. Enkä enää uskonut, että vielä paistaisi päiväni, onneni olisi näin suuri ja eheä. — Rakastathan minua, Anna ainoiseni?"

"Rakastan, rakastan. Enemmän kuin luuletkaan!"

"Mutta minä olen köyhä ja saamaton!"

"Olet niin hellä ja hyvä. Voi, sinun rinnallasi on niin turvallista, sinun sylissäsi tuntuu kuin ei mikään pelottaisi... niinkuin katoaisivat kaikki pienet huolet ja elämä näyttäisi niin suurelta ja todelliselta... Kuulen sydämesi sykkivän... Ah, aavistatko, kuinka sinua rakastan! Oi, että voisin olla sinun ilosi, poistaa alakuloisen mielesi ja laulaa sinulle elämän iloa ja rakkautta! Olen aavistanut sinun ikäväsi,

kuvitellut tuskiasi, kun kaihoisina iltoina minua muistelit... Näen sydämesi sisimpään... poloinen ystäväni."

"Tyydytkö minun Kaiholaani...?"

"Voi, sinun Kaiholasi on meidän onnelamme. Kaihon me karkoitamme pois ja elämme omaa, hauskaa elämäämme! Voi, ystäväni, kuinka olen onnellinen! En vaihtaisi tätä matkaamme mihinkään maailmassa... Kuinka tämä onkin kolkon komea, tämä Pohjolasi..."

Tie on kiertäen laskenut laaksoon, noussut ahteelle ja kulkenut kuusikon poikki laajan jänkän laitaan. Sen toiselta puolelta alkoi vaara kohota, ja vaaran kupeita luikerrellen tie vei pienen petäjikön halki äärettömän korkeaa vuorenlakea kohti, jonka puuton ja luminen huippu paistoi kuun valossa kuin taikalinna.

"Tämäkö on se satumaailmasi, josta olet minulle kertonut?" kysyi hän.

"Tämähän se on. Näetkö tuon korkean vaaran lakea, jonka luminen huippu kimaltelee tuolla kaukana?"

"Näen, näen. Se on niin satumaisen korkea ja salaperäinen. Senkö kautta tie vie Kaiholaamme?"

"Sen takana on Kaiholamme, pieni kotimme pitkien petäjien keskellä..."

Voi, juokse Musta! Ja vie meidät pian! Katkea, taival, joudu, koti!

Musta jouduttaa kulkuaan. Kulkunen helisee, ja tiu'ut soivat. Tie vie ja viehättää meitä, välisti, kuin nauraen, ilmestyy metsäjärvelle, kohoaa vastaiselle rannalle ja luikerrellen taas lepikon läpi painuu uusille ahteille.

"Miksi sinä sanot kotiamme Kaiholaksi?" kysyy hän.

"Kerronko sen sinulle?"

"Kerro, kerro!"

"Kun pieni kotini oli valmis, kun kesäaamuna ensi kerran sytytin tulen takkaan, kävi mieleni apeaksi. Olin niin yksin ja ystävittä. Silloin nousin tuon korkean vaaran korkeimmalle huipulle, josta näkee kauas kaikille ilmoille, ja istuin ikävissä. Minne kääntyisin, kunne kulkisin, että löytäisin hänet, jota ikävöin ja jo kauan, kauan olen rakastanut. Katsoinpa mille ilmoille hyvänsä, joka haaralta näytti pettymys pilkistävän. Kuinka oli etelän taivaskin totinen ja kumma, harsopeitteinen kuin itkuja puserrellen. Pohjoisessa oli pilvi. Länsi liekaroi ja itä ilkkui ja ilakoi... Alhaalta laaksosta näin pienokaisen kotini. Se näytti niin yksinäiseltä ja autiolta... Silloin nimitin sen Kaiholakseni..."

"Mutta nyt ristimme sen onnelaksemme. Me tuomme onnen ja ilon tullessamme. Ja kesäiltoina kiipeämme tuon suuren vaaran laelle."

"Niin teemme. Sieltä näemme palasen sitä maailmaa, jonka olemme jättäneet ja jonne emme enää palaa. Tämä on nyt meidän maailmamme..."

"Ja yhteinen ilomme ja onnemme. Meille tulee niin hauskaa..." puhkeaa hän puhumaan, ja hänen suuret siniset silmänsä säkenöivät ilosta.

Ja yhteistä onneamme kuvitellessani kerron:

"Kesäaamuna sinä saatat karjan laitumelle, laittanet niin kauas, että eksyt korpeen... Mutta äkkiä kuulet tuohitorven toivotuksen ja arvaat, että olen sinua etsimässä."

"Voi, niin, niin..."

"Kohtaan sinut kuusen juurelta itkemässä ja vedän syliini ja pitelen näin... ja suutelen pois kyyneleesi... näin..."

Olimme jo ehtineet likelle sitä korkeaa vaaraa, jonka luminen laki oli kauan näkynyt. Sen kylkiä pitkin vie tie, kiertäen kallioita ja männikkötievoja pitkän kuusikon läpi loivalle myötäleelle, jota pitkin se kulkee vinosti laaksoon.

"Täällä on jo sellaista seutua, semmoisia puita ja kumpuja kuin kerroit olevan Onnelamme lähellä. Nyt ei enää ole pitkä matka kotiin", sanoo hän ihastuen.

"Jo olemme lähellä. Kohta näkyy puiden välitse pieni pirttimme... Näetkö tuota pulskaa kuusta tuossa... Se on sinun kuusesi, Anna ainoiseni. Sen juurella usein illoin istuin, kun sinua odotin."

"Nyt sinun ei enää tarvitse istua yksin. Olen aina, iäti vierelläsi."

Tie vie syvään laaksoon, jonka pohjalta näkyy lammen luminen pinta. Lammen toisella rannalla on maa loivaa etelää kohden, ja siinä pitkien petäjien keskellä on Onnelamme. Hän on ihastuksissaan ja Mustan juostessa puhelee:

"Voi, sieltä tuikkivat tulet... Tämä lampiko on kalavetemme...? Nyt jo näen koko kotimme... Oi kuinka tämä on pieni ja sievä, rauhallinen ja runollinen... Voi, ystäväni, minua vartenko näin teit...? Kuinka olen onnellinen, onnellinen!"

Lammen poikki juoksee Musta vihaista vauhtia, nousee kiivaasti vastaletta, jonka läpi tie kulkee sakean puustikon halki... ja vie reen kuin lennossa pirtin porrasten eteen... omaan Onnelaamme.

ERIKA

Hän oli kyllästynyt pieniin rakkausseikkailuihin. Oli saanut kyliänsä kansakoulunopettajista, nuorista ylioppilaista ja nyt viimeksi lyseolaisista. Hän tahtoi nyt sanalla sanoen naimisiin.

Olihan hän, Erika, ollut jo montakin kertaa kihloissa, mutta mitä siitä oli kihloihin menemisestä semmoisten kanssa, jotka vielä tarvitsivat vuosikautia, ennenkuin saivat viran. Täytyi ruveta katselemaan semmoista miestä, joka pystyisi heti menemään naimisiin.

Eihän hän juuri välittäisi, minkälainen mies se olisi, kunhan hänellä olisi virka ja varmat tulot. Hän oli jo niin monta kertaa rakastanut, ettei olisi niin vaarallista, jos ei enää niin kovin lämpenisikään.

Hän oli rovastin tytär ja vieläkin pulska ja punaverinen, vaikka ikä alkoi olla siinä lopulla kolmeakymmentä. Häntä eivät enää miellyttäneet ne pikkuvirat, joissa hän oli ollut: milloin opettajattarena kansakoulussa ja nyt viimeksi postinhoitajattarena. Hän tahtoi päästä levähtämään...

Hyvällä tuulella hän nyt oli tänään, katsellessaan ulos postitoimiston ikkunasta maantielle päin. Hän odotti sieltä päin sulhastaan tulevaksi. Se oli pitäjän nuori pastori, jonka sydän hänen oli onnistunut sytyttää maalliseen liekkiin. Ja pastori olikin todella ihastunut Erikaan, eikä tarvinnut hetkeäkään epäillä sitä, että pastori oli kaikin puolin hänen vallassaan. Mutta kaino ja rakastavainen hänen oli täytynyt olla, ennenkuin pastori "iski silmänsä" häneen. Sillä pastori oli herännyt mies, ankara mielipiteissään ja nuhteeton elämässään. Ja erilainen kaikin käsin kuin Erikan entiset sulhaset. Ei pyrkinyt pastori liian likelle, ei silloinkaan, kun kosi. Oli vain kerran suudellut otsalle ja puhunut Jumalasta...

Kyllähän Erikaa vähän vaivasi, kun hän muisteli sitä, että oli pastorille kelpo lailla valehdellut. Ei ollut sanonut koskaan olleensa rakkausseikkailussa, suudelleensa miehen huulia tai tunteneensa niin puhdasta rakkautta kuin nyt pastoria kohtaan. Muutkin Erikan vakuutukset oli pastori uskonut ja kyynelsilmin puhunut siitä, että hän oli jättänyt naimahommansa Jumalan haltuun, ja näin oli taivaallinen isä hänelle toimittanut sores morsiamen.

Sitä miettiessä Erikassa kävi vilunväre, ja yhtä ja toista hän muisteli kuluneesta elämästään. Varsinkin yhtä juttua, joka tosin oli tapahtunut kaukana täältä, mutta joka vielä vastaisuudessa voisi tulla pastorinkin korville. Mutta silloin se ei enää olisi niin vaarallista, ja hän vannoksi pastorille, että se oli pelkkää valetta.

Kuului olevan jo maisterina se silloinen sulho Akseli Airisto... Hän oli rakastanut Erikaa puhtaasti ja rajattomasti, he olivat olleet kihloissakin melkein puoli vuotta. Mutta Erika oli hänelle antanut rukkaset, sillä Airisto oli hänen mielestään ollut ruma mies ja kömpelö kuin mikäkin seiväs. Mutta siitä oli Airisto nokkaantunut hirmuisesti ja vannonut elinaikaista vihaa ja puhunut kostosta hautaan asti...

Onneksi oli Airisto sentään siksi kaukana nyt, ettei hänestä ollut pelkoa. Viikon parin päästä heidät jo kuulutettaisiin pastorin kanssa, ja häät oli päätetty pitää heti.

Ja Erika toivoi, että aika rientäisi lentävin siivin...

Hän oli pukeutunut pastorin mielen mukaan yksinkertaisesti ja kammannut hiuksensa jakaukselle. Täytyi koettaa olla niin, ettei pastori pääsisi mitään epäilemään.

Oikeastaan Erika ei voinut vähääkään rakastaa pastoria, vaikka tämä oli pulska mies. Hänessä oli

jotakin akkamaista ja pehmeää ja joutavaa jumalisuutta Erikan mielestä. Mutta se täytyi sietää. Ei ollut enää aikaa ruveta miestä odottamaan ja valikoimaan. Ikää oli jo kovasti, ja monenlaisia seikkailuja oli jo tullut kokeneeksi. Sitten, kun he pääsisivät naimisiin, voisi Erika alkaa hioa pastorista akkamaisuutta pois ja koventaa pehmeyttä. Mutta nyt täytyi liehakoida...

Niin Erika mietiskeli ja tuumaili itsekseen, odottaessaan pastoria. Hän oli aikonut tulla heti puolisen syötyään, ja he menisivät sitten yhdessä kävelemään ja nauttimaan heräävän keväisen luonnon kauneudesta.

Mutta merkillisen kauan pastori viipyi. Hän oli ennen ollut hyvin täsmällinen. Erikasta alkoi aika tuntua pitkältä ja joutessaan hän leikki kihlasormuksellaan. Se oli paksu ja vankka ja soveltui mainiosti hänen sormeensa. Airiston sormus oli ollut paljoo mitättömämpi.

Mutta viimein Erika tuskastui odottamaan ja höpisi itsekseen:

— Mikähän sille lampaalle nyt on tullut, kun ei kuulukaan... Ja mitä hittoa hän viivyttelö?

Erika oli jo aikeissa lähteä häntä vastaan, kun samalla huomasi pastorin kävellä huiskivan pappilasta päin.

— Tuollapa tuo tulla viuhtoo, — arveli Erika hyvillään, ja jonkinlainen paino tuntui lähtevän hänen sydämestään. Siellä oli koko päivän ikäänkuin joku ollut soimaamassa soittaen kummallista nuhdevirttä. Mutta nyt se katosi, ja erinomaisen lempeänä ja kainona Erika otti vastaan pastorin.

"Voi kuinka minä olen jo ehtinyt pitkästyä ja ikävöidä sinua", sanoi hän lempeimmällä äänellään ja tavoitteli pastorin kättä.

Mutta pastori näytti kummallisen juhlalliselta ja niin vakavalta kuin kirkko itse. Ei käynyt istumaankaan, vaan asettui seisomaan keskelle lattiaa, vaikka Erika toimitti häntä soutuuoliin.

"Minä tahtoisin vähän kysyä sinulta, Erika", aloitti hän, ja hänen äänensä soi niin oudon kylmästi, että Erika kalpeni, "tahtoisin kysyä sinulta, oletko koskaan tuntenut maisteri Akseli Airistoa...?"

Hän katsoi samalla Erikaan totisesti, melkein ankarasti.

Kysymys tuli niin arvaamatta, että Erika aluksi kalpeni, mutta äkkiä hän sai hermonsa tyyntymään ja tottelemaan, ja viattomasti hymyillen hän vastasi:

"Olen hänet tuntenut. Miksi sitä kysyt?"

"Sain häneltä kirjeen, — Airisto on näet luokkatoverini ja paras ystäväni — siinä hän puhuu sinusta... tähän olette olleet kihloissakin", sanoi pastori kylmästi. "Kun parhaalle ystävälleni ilmoitan kihlauksestani ja toivon saavani onnittelen, saankin häneltä tällaisen kirjeen..."

Ja pastori pauskasi kirjeen lattialle ja sanoi jymisevällä äänellä:

"Nainen! Te olette valehdellut minulle... Meidän välimme ovat loppuneet", huusi hän lopuksi ja pakeni kuin paholaista, pauskaten oven jälessään kiinni, että seinät tärisivät.

Erika seisoikin jähmettyneenä. *Tätä* hän ei ollut osannut odottaakaan... Airisto oli siis saanut kostetuksi... se kurja konna...

Hän otti kirjeen lattialta ja luki siitä: — — "Minä tunnen hyvin morsiamesi... Erika H:n... hän on ollut minun ja monen muun henttu..."

Enempää hän ei lukenut, vaan rutisti kirjeen kokoon, pauskasi sen palavaan uuniin ja unohtui pitkäksi ajaksi katselemaan pastorin jälkeen, joka vinhaa vauhtia käveli pappilaan päin...

Mutta omista ajatuksistaan hän ei saanut yhtään selvää.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULMUJA 2: KUVIA ELÄMÄN VARRELTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark.

Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic

work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in

such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.